

საბჭოთა რუსეთის ფინანსური დაზვერვის საიდუმლო ოპერაცია - 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის უცნობი დეტალები

The Secret Operation of Soviet Russia's Financial Intelligence Service - Unknown Facts of the Russian-Georgian War of 1921

ავტორი: ნიკოლოზ სეფიაშვილი

Author: Nikolozi Sepiashvili

კვლევა შესრულებულია საქართველოს ეროვნული არქივის მხარდაჭერით

The research is conducted with the support of the National Archives of Georgia

2022



შინაარსი | Contents

წინათქმა Preface	3
შესავალი	4
საბჭოთა რუსეთის ფინანსური დაზვერვის საიდუმლო ოპერაცია	11
დასკვნა	27
ქართული სპეცსამსახურების "ვენდეტა" საქართველოს გასაბჭოებიდან მეხუთე წელს	29
ბიბლიოგრაფია	31
Introduction.....	33
Secret Operation of the Financial Intelligence of Soviet Russia.....	38
Conclusion	50
"Vendetta" of the Georgian Secret Services in the Fifth Year of the Occupation of Georgia by Soviet Russia.....	52
Bibliography	54
დანართები Appendices:	56

წინათქმა | Preface

აღნიშნულ კვლევაში პირველად იქნება განხილული საბჭოთა რუსეთის სადაზვერვო უწყებების მიერ განხორციელებული მასშტაბური ფულის გაყალბება-გასაღების საიდუმლო სპეცოპერაცია, რომლის მიზანიც იყო სამხედრო მოქმედებების პარალელურად საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ეკონომიკის პარალიზება. აღნიშნული კვლევა წარმოადგენს პირველ სამეცნიერო ნაშრომს, სადაც საუბარი იქნება 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დღემდე უცნობ დეტალებზე და საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მიმართ საბჭოთა რუსეთის მიერ განხორციელებულ მასშტაბურ ფინანსურ დანაშაულზე.

ნაშრომის დასასრულს წარმოდგენილია სპეციალური დანართები.

კვლევა შესრულდა საქართველოს ეროვნული არქივის მხარდაჭერით.

For the first time, the study will discuss the large-scale counterfeit money laundering operation carried out by Soviet Russia's financial intelligence service against the Georgian economy. The original plan of the secret operation was to drop the forged Georgian banknotes over the country in order to cause the economy to collapse during the Russian-Georgian war in 1921.

The study is the first research article that discusses the up to now unknown details of the Russo-Georgian War of 1921 and the large-scale financial crimes committed by Soviet Russia against the Georgian Democratic Republic.

The additional appendices are presented at the end of the article.

The study was carried out with the support of the National Archives of Georgia.

შესავალი

ომების მიმდინარეობისას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მოწინააღმდეგის ეკონომიკურ პოტენციალს. ფინანსური კრიზისის გამოწვევით მცირდება მოწინააღმდეგე ქვეყნის ეკონომიკური ეფექტიანობა, რაც პირდაპირ პროპორციულად აისახება მის სამხედრო მზადყოფნაზე, თავდაცვითუნარიანობაზე. სწორედ ამიტომ ათასწლეულების განმავლობაში მრავალი სახელმწიფო სამხედრო ოპერაციების პარალელურად აქტიურად აწარმოებდა "ეკონომიკურ ომსაც"¹ მოწინააღმდეგე ქვეყანასთან, რაც გამოიხატებოდა: ოპონენტი სახელმწიფოს ეკონომიკურ ბლოკადაში, სტრატეგიული სავაჭრო ობიექტებისა თუ გზების გაკონტროლებაში, სპეკულანტებისა და აგენტების მიზანმიმართული საქმიანობის ხელშეწყობაში, ხელოვნური ეკონომიკური კრიზისისა და დესტაბილიზაციის გამოსაწვევად და ა.შ.

შესუსტებული ეკონომიკა იწვევს ქვეყანაში წარმოების მოშლასა და სახელმწიფო უწყებების არასტაბილურ მუშაობას, რაც ყველა სხვა მრავალ თანმდევ ფაქტორთან ერთად ნეგატიურად აისახება მოცემული სახელმწიფოს ბრძოლისუნარიანობაში.

"ეკონომიკური ომის" წარმოების ერთ-ერთ ხერხს წარმოადგენს მოწინააღმდეგე ქვეყანაში ინფლაციის დონის მკვეთრი ზრდის ხელოვნურად გამოწვევა. ერთ-ერთი მეთოდი, რითიც შესაძლებელია ოპონენტ სახელმწიფოში ხელოვნურად ინფლაციის დონის მკვეთრი ზრდა, არის დიდი რაოდენობით მოცემული სახელმწიფოს ყალბი ბანკნოტების გამოშვება და მისი გავრცელება მოსახლეობაში.

კაცობრიობის ისტორიაში ყველაზე გახმაურებული ფულის მიზანმიმართული გაყალბების ოპერაცია ცნობილია "ოპერაცია ბერნჰარდის" (Operation Bernhard) სახელით. მეორე მსოფლიო ომის დროს, ნაცისტურ გერმანიაში, შემუშავდა საიდუმლო ოპერაცია დიდი ბრიტანეთისა და ამერიკის შეერთებული შტატების ეკონომიკების დესტაბილიზაციისათვის, რომლის განხორციელებაც დაევალა მესამე რაიხის უშიშროების სამსახურს, სდ-ის. (მესამე რაიხის უშიშროების სამმართველოს სადაზვერვო სამსახური - "სდ" – SicherheitsDienst - SD).

გეგმის მიხედვით უნდა დაბეჭდილიყო მილიონობით ყალბი ბრიტანული გირვანქა სტერლინგი, რომლის მასობრივად გასაღებაც გამოიწვევდა ქვეყნის ეკონომიკურ დესტაბილიზაციას. მოგვიანებით სდ-ის სამსახურის მიერ ასევე დაიგეგმა აშშ-ს

¹ "ეკონომიკური ომი" - პირობითად ასე ვუწოდოთ მიზანმიმართულ პროცესს, რომლის მთავარი ამოცანაა სამხედრო ოპერაციების პარალელურად მოწინააღმდეგე სახელმწიფოს ეკონომიკური პოტენციალის დასუსტება და შიდა დესტაბილიზაციის გამოწვევა.

დოლარის კუპიურების გაყალბებაც.² ჭარბად გამოშვებული ყალბი ფულის მასა მოახდენდა აღნიშნული ქვეყნების ეროვნული ვალუტის ღირებულების გაუფასურებას, რაც თავის მხრივ ნეგატიურ გავლენას იქონიებდა ქვეყნების ინფლაციის დონეზე. ინფლაციის ზრდა კი გამოიწვევდა შესაბამის თანმდევ ეკონომიკურ პრობლემებს.

სპეცოპერაციის მსვლელობისას დაახლოებით 134 მილიონი ფუნტი სტერლინგის ნომინალური ღირებულების ყალბი ბანკნოტები იქნა დამზადებული გერმანიაში.³

როგორ გავლენას ახდენს ფულის დიდი რაოდენობით გაყალბება-გასაღების პროცესი ქვეყნის ეკონომიკაზე?

ჩემი მსჯელობა შეეხება მე-20 საუკუნის დასაწყისში არსებულ მონეტარულ სისტემას, რომელიც დაფუძნებული იყო ოქროს სტანდარტზე, სადაც ფულის მასის ძირითად ნაწილს შეადგენდა ნაღდი ფული, შესაბამისად ჭარბი რაოდენობით ყალბი ფულის დაბეჭდვა და მისი სამომხმარებლო მასაში გავრცელება გამოიწვევდა ქვეყანაში არსებულ პროდუქტებზე მომენტალურად ფასების ზრდას რაც თავის მხრივ გადაითარგმნებოდა ინფლაციის ზრდაში.

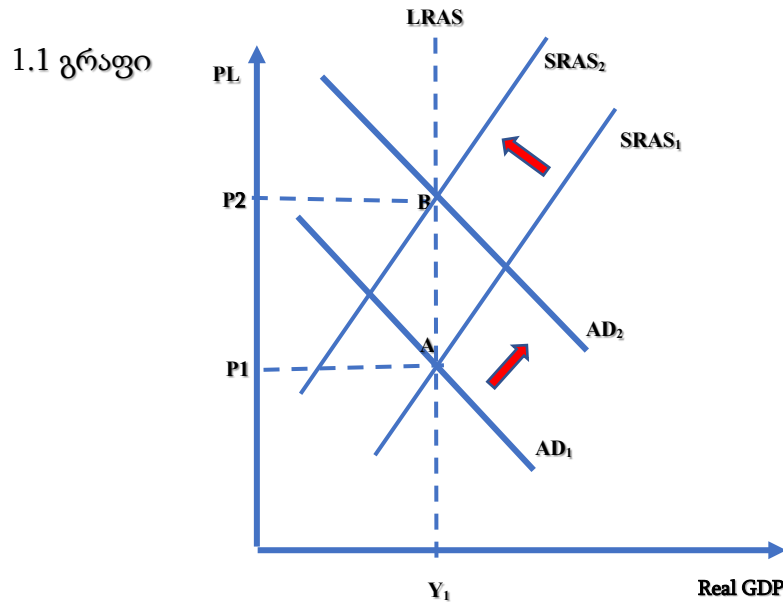
უფრო კონკრეტულად კი, როდესაც გამოშვებული ფულის მასის ზრდა არ არის თანხვედრაში ქვეყნის რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ-ს) ზრდის მაჩვენებელთან (Real GDP Growth Rate) აღნიშნული პროცესი იწვევს ეროვნული ვალუტის მსყიდველუნარიანობის დაქვეითებას, რაც თავის მხრივ იწვევს სამომხმარებლო პროდუქციაზე ფასების მატებას. პროდუქციაზე ფასების მატება კი იწვევს ინფლაციის დონის ზრდას ქვეყანაში.

მკვეთრად გაზრდილი ინფლაცია (ჰიპერინფლაცია) აფერხებს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას, ქმნის ფინანსურ კრიზისს ქვეყანაში, აუარესებს ბიზნეს გარემოს და ქმნის არასტაბილურ სიტუაციას, რაც კიდევ უფრო მწვავედება საომარი ვითარების დროს, როდესაც ქვეყანაში გაზრდილია სამხედრო-ადმინისტრაციული ხარჯები და ქვეყნის სრული ფინანსური რესურსები მიმართულია შეიარაღებაზე.

² Kevin C. Ruffner; "On the Trail of Nazi Counterfeiters"; აშშ-ს ცენტრალური სადაზვერვო ბიურო. https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0005548952.pdf

³ იხილეთ იგივე წყარო.

თვალთახედვისთვის, მოვიყვანოთ ერთობილი მოთხოვნა - მიწოდების (AD-AS-ის) მარტივი ეკონომიკური მოდელი, რომელიც დაგვანახებს ინფლაციისა და ფულის მასის ურთიერთკავშირს:



მოცემული გრაფი 1.1 ასახავს ერთობლივი მოთხოვნა - მიწოდების ურთიერთქმედებას, გამოხატულს პროდუქციის ფასებისა და რეალური მშპ-ს მიხედვით.

გრაფზე დატანილი აღნიშვნები:

- Real GDP - აღნიშნავს ქვეყნის რეალურ მშპ-ს;
- PL (Price Level) - აღნიშნავს ქვეყანაში ზოგადად არსებულ პროდუქციასა და მომსახურებაზე დაწესებულ ფასის დონეს;
- Y₁-აღნიშნავს რეალური მშპ-ს დონეს;
- AD₁ (Aggregate Demand) - ერთობლივი მოთხოვნა ქვეყანაში წარმოებულ პროდუქციასა და სერვისებზე ფულის რაოდენობის მასის გაზრდამდე;
- AD₂ - ერთობლივი მოთხოვნა ქვეყანაში წარმოებულ პროდუქციასა და სერვისებზე ფულის რაოდენობის მასის გაზრდის შემდეგ;
- SRAS_i (Short-Run Aggregate Supply) - მოკლევადიანი ერთობლივი მიწოდება ქვეყანაში წარმოებულ პროდუქციასა და სერვისებზე ფულის რაოდენობის მასის გაზრდამდე;

- SRAS₂ - მოკლევადიანი ერთობლივი მიწოდება ქვეყანაში წარმოებულ პროდუქციასა და სერვისებზე ფულის რაოდენობის მასის გაზრდის შემდეგ;
- LRAS (Long-Run Aggregate Supply) - გრძელვადიანი მიწოდება ქვეყანაში წარმოებულ პროდუქციასა და სერვისებზე.

ზოგადად, როდესაც ქვეყანაში ფულის მასა (Money Supply) მკვეთრად იზრდება, რაც როგორც წესი გამოწვეულია სახელმწიფოს მიერ ფულის დიდი რაოდენობით დაბეჭდვით, აღნიშნული პროცესი იწვევს ეკონომიკაში საპროცენტო განაკვეთის (Interest Rate) კლებას, რაც იწვევს ერთობლივ მოთხოვნაში (AD-ში) შემავალი მნიშვნელოვანი კომპონენტების, საქონლისა და მომსახურების მოხმარების (Consumption) და ინვესტიციების (Investment) ზრდას, რის შედეგადაც იზრდება ერთობლივი მოთხოვნა (AD), ასევე პარალელურად იზრდება ერთობლივი მიწოდებაც მოკლე პერიოდში (SRAS)⁴, ხოლო შემდგომ ეკონომიკურ გრძელ პერიოდში ხდება მოთხოვნა-მიწოდების წონასწორობაში მოქცევა.

აღნიშნული პრინციპით აღიწერება ფულის მასის ზრდისა და მოთხოვნა-მიწოდებისა და პროდუქციაზე არსებული ფასების ურთიერთქმედება, მაგრამ ჩვენს შემთხვევაში საუბარი არ არის უბრალოდ ფულის მასის მკვეთრ ზრდაზე, არამედ საუბარია ყალბი ფულის დიდ რაოდენობაზე, რაც განსხვავებული შემთხვევაა და განსხვავებულ ეკონომიკურ ანალიზს საჭიროებს.

სწორედ ამიტომ, განვიხილავ რამდენიმე ფაქტორს, რაც იწვევს ქვეყანაში ჰიპერინფლაციას, ყალბი ბანკნოტების შემოდენის შემთხვევაში. კონკრეტულად საუბარი იქნება ისეთ შემთხვევაზე, როდესაც ქვეყანაში დიდი რაოდენობით შემოსულ ყალბ ფულზე მოსახლეობასა და კერძო სექტორს არ აქვს ინფორმაცია.

როდესაც სახელმწიფოში შემოდის დიდი რაოდენობით ყალბი ფული, იზრდება ფულის მასა, რაც თავის მხრივ ამცირებს ეროვნული ვალუტის მსყიდველუნარიანობას. ფულის გაუფასურების შედეგად მომენტალურად იზრდება ფასები პროდუქციაზე.

წარმოდგენილ გრაფზე ვისაუბრებ ეკონომიკის მოკლევადიან პერიოდზე, რადგან ყალბი ბანკნოტებით მოწინააღმდეგე ქვეყნის "დაბომბვა" ხორციელდება მოკლე პერიოდის მანძილზე, სამხედრო მოქმედებების პარალელურად.

⁴ ეკონომიკაში მოკლე პერიოდად მიჩნეულია 1 წლამდე არსებული დროის მონაკვეთი, შესაბამისად ეკონომიკური გრძელი პერიოდია 1 წელზე მეტი დროის მონაკვეთი.

წარმოდგენილ გამარტივებულ ეკონომიკურ მოდელში, 1.1 გრაფზე ყალბი ფულის დიდი რაოდენობით შემოდენის შედეგად ვხედავთ რომ ეროვნული ვალუტის გაუფასურებასთან ერთად იზრდება მოსახლეობის მოთხოვნა საქონელსა და ფულზე, რაც იწვევს AD_1 გრაფიკის გადაადგილებას AD_2 -ის მიმართულებით, ასევე გადაადგილდება მიწოდებაც, რომელიც დროთა განმავლობაში მცირდება $SRAS_1$ -ი გრაფიკიდან $SRAS_2$ -ის მიმართულებით.

ერთობლივი მიწოდების შემცირების ერთ-ერთ მიზეზად უნდა დასახელდეს ინფლაციის დონის მკვეთრი ზრდისა და სამომხარებლო ფასების ზრდის შედეგად ფირმებისა და კომპანიებისთვის წარმოების დანახარჯების გაზრდა. როდესაც ქვეყანაში პროდუქციაზე ფასები მკვეთრად მატულობს, საწარმოებსაც ეზრდებათ საკუთარი დანახარჯები, რის გამოც ადგილობრივი წარმოება იწყებს შემცირებას.

საბოლოოდ კი, მოთხოვნა-მიწოდების წონასწორული წერტილი გადაადგილდება **A**-დან **B** წერტილის მიმართულებით. სამომხარებლო ფასები იზრდება P_1 -იდან P_2 -ამდე მოკლე პერიოდში, ხოლო ქვეყანაში არსებული რეალური მშპ-ს დონე უცვლელი რჩება.

ფაქტიურად ვიღებთ, რომ დიდი რაოდენობით ყალბი ფულით მსხვერპლი სახელმწიფოს "დაბომბვა" იწვევს პროდუქციაზე ფასების მკვეთრ ზრდას, რეალური მშპ-ს დონის შეუცვლელად.

ჰიპერინფლაცია სწორედ მაშინ იჩენს თავს როდესაც ქვეყანაში არსებული ფულის მასა არ არის თანხვედრაში ქვეყნის რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ-ს) ზრდის მაჩვენებელთან და როდესაც ქვეყანაში არსებული ფასების დონე მკვეთრად იზრდება.

ამგვარად, დიდი რაოდენობით ყალბი ფულის შემოდენა ქვეყანაში იწვევს არსებულ პროდუქციაზე ფასების ზრდას, რაც თავის მხრივ იწვევს ინფლაციასა და თანმდევ ნეგატიურ ეფექტებს.

სამიზნე ქვეყნის ეკონომიკის დიდი რაოდენობით ყალბი ბანკნოტებით "დაბომბვა" იწვევს ქვეყანაში არსებული ბიზნეს საქმიანობის, სავაჭრო ურთიერთობის მოშლას. ხოლო გრძელვადიან ეკონომიკურ პერიოდში კი ქვეყანაში ყალბი ფულების შემოდენის შეუწყვეტლობის შემთხვევაში მოსახლეობას ეკარგება ნდობა ეროვნული ვალუტის მიმართ, რაც თავის მხრივ კიდევ უფრო მეტად აქვეითებს ეროვნული ფულის მსყიდველუნარიანობას და ხელს უწყობს ინფლაციის ზრდას. გაზრდილი ფასები ამცირებს ერთობლივ მიწოდებას, გაზრდილი დანახარჯების გამო ადგილობრივი კომპანიები ამცირებენ საკუთარ წარმოებას.

რომ შევაჯამოთ, სამიზნე ქვეყანაში ყალბი ფულის მასობრივად შემოდენა და მისი სამომხმარებლო მასაში წარმატებულად გავრცელება იწვევს ეკონომიკის სრულ პარალიზებას, რაც ეკონომიკის განადგურებასთან ერთად იწვევს აღნიშნული სახელმწიფოს სამხედრო თავდაცვისუნარიანობის მოშლასაც. სამხედრო ოპერაციების პარალელურად "ეკონომიკური ომის" წარმოება წარმოადგენს ძალიან მძლავრ და ეფექტურ იარაღს.

სწორედ აღნიშნული პრობლემის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, 1929 წელს ერთა ლიგის მიერ გამოიცა საერთაშორისო კონვენცია N-2623: "საერთაშორისო კონვენცია ყალბი ფულის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ", რომლის მიხედვითაც ოფიციალურად საერთაშორისო დონეზე დაიგმო ვალუტის გაყალბება და კიდევ ერთხელ საერთაშორისო დონეზე მიენიჭა აღნიშნულ საქმიანობას კრიმინალის სტატუსი.⁵

როგორც უკვე ითქვა, თანამედროვე მსოფლიოში ფულის გაყალბება ითვლება საერთაშორისო მასშტაბის ერთ-ერთ უმძიმეს ფინანსურ დანაშაულად (Financial Crime).

ნებისმიერ სახელმწიფოში არსებობს შესაბამისი ფინანსური დაზვერვის სამსახური (Financial Intelligence) რომელიც პასუხისმგებელია ფულის გაყალბების ოპერაციების გამომავლარავება-აღკვეთაში.

მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში აღნიშნულ საქმიანობას ახორციელებს FinCEN - Financial Crimes Enforcement Network, აშშ-ს ფინანსთა სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებული სპეციალური საგამომიებო ბიურო, რომელიც ებრძვის სხვადასხვა სახის ფინანსურ დანაშაულებებს, მათ შორის ფულის გაყალბების ოპერაციებს.⁶

საქართველოში ფინანსური დანაშაულებების აღკვეთა-გამომავლარავებაში მონაწილეობს საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური⁷ და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამომიებო სამსახური.⁸

⁵ გაეროს ხელშეკრულებების კრებული

<https://treaties.un.org/pages/LONViewDetails.aspx?src=LON&id=559&chapter=30&clang=en>

⁶ აშშ-ს ფინანსურ დანაშაულებთან ბრძოლის სააგენტოს შესახებ

<https://www.fincen.gov/about/mission>

⁷ სსიპ საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახურის შესახებ

<https://www.fms.gov.ge/geo/page/about>

⁸ საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამომიებო სამსახურის შესახებ

http://is.ge/ka-ge/About_Us/Investigation_Service

რიგ შემთხვევებში ნაციონალური ან საერთაშორისო მასშტაბის ფინანსური დანაშაულის გამოსაძიებლად შესაბამის საგამოძიებო უწყებებთან ასევე მჭირდოდ თანამშრომლობენ მოცემული ქვეყნების ცენტრალური ბანკები.

ასევე საგულისხმოა ითქვას, რომ ფინანსურ დანაშაულთან ბრძოლის მნიშვნელობიდან გამომდინარე 1995 წელს შეიქმნა სხვადასხვა ქვეყნის ფინანსური დაზვერვების გაერთიანება - ეგმონტის ჯგუფი (Egmont Group), რომლის ძირითადი მიზანია სხვადასხვა სახელმწიფოს ფინანსური მონიტორინგის უწყებებს შორის თანამშრომლობის კოორდინაციისა და ინფორმაციის ურთიერთგაცვლის ხელშეწყობა. ამჟამად ეგმონტის ჯგუფში 166 ქვეყნის ფინანსური დაზვერვის უწყებაა გაერთიანებული.⁹

⁹ ეგმონტის ჯგუფის შესახებ
<https://egmontgroup.org/en>

საბჭოთა რუსეთის ფინანსური დაზვერვის საიდუმლო ოპერაცია

საქართველოს პირველ რესპუბლიკაში ყოველთვის მწვავე პრობლემას წარმოადგენდა ფულის გაყალბებასთან ბრძოლა. ფულის გაყალბება ითვლებოდა სპეკულაციის ერთ-ერთ სახეობად. სპეკულაციასთან ბრძოლა მიზარებული ჰქონდა საქართველოს პირველი რესპუბლიკის უშიშროების სამსახურის სპეციალურ დანაყოფს - საგანგებო რაზმს. საგანგებო რაზმი შედიოდა დემოკრატიული რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებაში, რომელსაც მეთაურობდა მელქისედეკ (მექი) კედია.¹⁰

საგანგებო რაზმი სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო საქმიანობების პარალელურად ითავსებდა ფინანსური დაზვერვის სამუშაოებსაც, რასაც საკმაოდ ეფექტურად ართმევდა თავს.

მაგალითისთვის, შინაგან საქმეთა სამინისტროს 1920 წლის ანგარიშის მიხედვით, მთელი წლის განმავლობაში საგანგებო რაზმმა გამოააშკარავა და დააპატიმრა ყალბი ფულისა და საბუთების დამამზადებელი 33 პირი.¹¹

ქართული ნაციონალური ფულადი ერთეულის - ბონის (მანეთის) ლოკალურ გაყალბებას ჰქონდა რიგი გამომწვევი ფაქტორები:

- 1) ქართული ბონი იყო ყველაზე მყარი ვალუტა ამიერკავკასიის რეგიონში, რომელიც მიიღებოდა რუსული რუბლისა და ამერიკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის ბონის პარიტეტული კურსით. ქართულ ბონზე გაზრდილი მოთხოვნილების შესაბამისად იზრდებოდა სპეკულანტთა ინტერესიც, მისი გაყალბებით ფინანსური სარგებლიანობის მისაღებად.
- 2) პირველ პუნქტში ნახსენები მიზეზიდან გამომდინარე ქართული ბონი თავისუფლად მიმოიქცეოდა სომხეთისა და აზერბაიჯანის, ხოლო ჩრდილოეთ კავკასიაში - ჩრდილოკავკასიის ემირატის ტერიტორიაზე. აღნიშნული გარემოებაც ზრდიდა სპეკულანტთა ყურადღებას ქართული მანეთის გასაყალბებლად.
- 3) ქართული ფული 1921 წლამდე იბეჭდებოდა უხარისხო, უდამცავნიშნო ქაღალდზე. მხოლოდ 500 და 1000 მანეთის ნომინალის ქართული ბონების მცირე პარტია დაიბეჭდა რუსეთის იმპერიიდან შემორჩენილ დამცავნიშნიან ქაღალდზე, ე.წ. „ჰორიზონტალური რომბებით“ გაფორმებულ ფილიგრანზე. ფაქტიურად 1921 წლამდე არანაირ ტექნიკურ სირთულეს არ წარმოადგენდა

¹⁰ დიმიტრი სილაქაძე; „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921), ენციკლოპედიკალური ლექსიკონი“, თბილისი, 2018 წ., გვ. 86.

¹¹ საქართველოს ცენტრალური საისტორიო არქივი (შემდეგში სცსა), ფ. №1863, ად.1, ს. 543, ფურც. 1

სპეკულანტებისათვის შესაბამისი საბეჭდი დაზგების დამზადება და კუსტარულად ქართული ბანკნოტების დაბეჭდვა.

აღნიშნული პრობლემის გადასაჭრელად 1919 წლის მიწურულს საქართველოს მთავრობამ დაადგინა ქვეყანაში ჭვირნიშნიანი ფულის საბეჭდი ქალაქის დიდი რაოდენობით შემოტანის აუცილებლობა.

ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრის, კონსტანტინე კანდელაკის, 1919 წლის 13 დეკემბრის მოხსენებაში ვკითხულობთ: „სახელმწიფო ქალაქების დამამზადებელ ექსპედიციას მალე გამოეღევა ქალაქი... თუ ახლავე არ მივიღეთ სათანადო ზომები და არ დავამზადებთ მასალა, დავრჩებით ფულის ნიშნებს მოკლებული... საჭირო რაოდენობა სპეციალური ქალაქისა სამი მილიარდი მანეთის დასამზადებლად უდრის 590.000 ფურცელს, ღირებულება კი 1 მილიონ 200 ათას იტალიურ ლირას... ჩვენს ბონზედ ეს ჯამი შეადგენს 24 მილიონს დღევანდელი კურსით“.¹²

იტალიიდან საქართველოში დამცავნიშნიანი საბეჭდი ქალაქის ჩამოტანას საქართველოს მთავრობის მიერ იტალიაში წარმომადგენლად გაგზავნილი ნიკოლოზ ჯაყელი კურირებდა.¹³

გაფორმდა ხელშეკრულება იტალიის სააქციო საზოგადოება „არისტიდ სტადერინის“ პიეტრო მილანის ფაბრიკასთან საქართველოს რესპუბლიკისთვის სპეციალური საბეჭდი ქალაქის მიწოდების შესახებ. იტალიიდან საქართველოში ფილიგრანული ქალაქი 1920 წლის სექტემბერში, ოქტომბერში, ნოემბერსა და დეკემბერში პარტიებად შემოვიდა.¹⁴

იტალიიდან საქართველოში შემოსული ფილიგრანული ფულის საბეჭდი ქალაქის დამცავი ნიშნები, ჭვირნიშნები, ვიზუალურად ჩარჩოში ჩასმული ქართული ასოებია: სდრ-ის მხატვრული კომბინაცია (ასოთა წყობა „სდრ“ იმიფრება, როგორც: საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა):



¹² ნიკოლოზ სეფიაშვილი, „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა სამინისტრო, პირველი ქართული ფულადი ნიშნების ემისია 1918-1921 წლებში“, თბილისი, 2018 წ., გვ.34

¹³ იქვე.

¹⁴ იქვე.



5000 მანეთის ნომინალის ბონი, დაბეჭდილი ჭვირნიშნიან ქალაღდზე, აბრევიატურით „სდრ“^{15 16}

ქართული ფულის ჭვირნიშნიან ქალაღდზე ბეჭდვას უნდა გადაეჭრა ორი ძირითადი პრობლემა:

1. ქართული ფულის გაყალბების შესაძლებლობის მინიმუმამდე დაყვანა.
2. კარგი ხარისხის ქალაღდით დაბეჭდვისას დროში ფულის ცვეთადობის შემცირება, რაც დამატებითი ფულის მასის გამოშვებასა და მასთან დაკავშირებულ ადმინისტრაციულ ხარჯებს შეამცირებდა.

„როგორც ევროპული სახელმწიფოების პრაქტიკამ დაამტკიცა, ქალაღდის ფულის ნიშნების 30% აღებ-მიცემობაში იცვითება და იკარგება, მით უმეტეს ეს მოსალოდნელია ჩვენში, სადაც ბეჭდვის ტეხნიკა და თვით ქალაღდის ღირსება დაბალ დონეზე სდგას“ - აღნიშნავდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ფინანსთა და ვაჭრობა მრეწველობის მინისტრი, კონსტანტინე კანდელაკი.¹⁷

¹⁵ ნიკოლოზ სეფიაშვილი, „ერთ ბანკნოტში ჩატეული საქართველოს ისტორია“, თბილისი, 2021 წ., გვ.15

¹⁶ 5000 მანეთის ნომინალის ბონის ვიზუალურად დათვალაიერებისთვის იხილეთ კვლევის ბოლოს მოცემული დანართები.

¹⁷ სცსა. ფ. №1836. აღ. 1 ს. 309 ფურც.1

იტალიიდან ჩამოტანილ სპეციალურ ფილიგრანულ ქალღმერთს საქართველოს რესპუბლიკის მხოლოდ უმაღლესი ნომინალის - 5000 მანეთის ნომინალის ბანკნოტები დაიბეჭდა, რომლის გამოშვებაც სახელმწიფო ქალღმერთის საბეჭდმა ექსპედიციამ 1921 წლის 1 თებერვალს მიღებული სახელმწიფო დეკრეტის საფუძველზე დაიწყო.¹⁸

შესაბამისად, იტალიიდან შემოტანილ ფილიგრანულ ქალღმერთს დაბეჭდილი 5000-მანეთიანი ბონი მეტი გამძლეობითა და კარგი ხარისხით გამოირჩეოდა. ბანკნოტებზე არსებული სპეციალური დამცავი ნიშნები, ჭვირწმნები, კი მის გაყალბებას პრაქტიკულად შეუძლებელს ხდიდა უცხო ხელისთვის.

საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის არსებობის პერიოდში, 1921 წლამდე, ფულის გაყალბებასთან ბრძოლის ერთადერთ საშუალებას საქართველოს უშიშროების სამსახურის (საგანგებო რაზმის სპეციალური დანაყოფის) ეფექტური მუშაობა და სპეკულაციაზე გამკაცრებული სისხლის სამართლის ნორმები წარმოადგენდა.

საქართველოს რესპუბლიკის კანონმდებლობით ყალბი ფულის მბეჭდავები ისჯებოდნენ კანონის სრული სიმკაცრით.

1920 წლის 27 იანვარს საქართველოს იუსტიციის სამინისტრომ გამოაცხადა მსჯავდებულთა სრული ამნისტია, რაც არ შეეხო ფულის გაყალბებისა და სხვა ფინანსური სპეკულაციებისთვის გასამართლებულ პირებს, მეტიც, 1920 წლის 11 აგვისტოს საქართველოს დამფუძნებელ კრებაზე გაიმართა სხდომა ახალი დეკრეტის დასამტკიცებლად - "დეკრეტი ყალბი საკრედიტო ქალღმერთის დამზადების დანაშაულობისათვის პასუხის გების გაძლიერებისა".¹⁹ მომდევნო დღეებში დეკრეტი დამტკიცდა საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიერ, რომელმაც ერთხმად მიიღო დადგენილება, ფულის გამყალბებელთა მიმართ სისხლის სამართლის უმაღლესი სასჯელის ზომის - უვადო კატორღის დაწესების შესახებ.

აღნიშნული კანონპროექტი კიდევ ერთხელ ცხადყოფს თუ რაოდენ დიდი ყურადღება ექცეოდა ყალბი ფულის მიმოქცევის აღკვეთას და რამდენად სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენდა აღნიშნული საკითხი საქართველოს იმჟამინდელი ხელისუფლებისათვის.

სპეკულაციასთან ბრძოლის კიდევ ერთ ხერხად შესაძლოა ჩაითვალოს იმჟამინდელ მასმედიაში ხშირად გამოქვეყნებული მწვავე პუბლიკაციები:

¹⁸ სცსა. ფ. №1833, აღ. 1, ს. 1202, ფურც. 3.

¹⁹ საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, „საქართველოს დამფუძნებელი კრება : სხდომის ოქმები : ტომი VII“, თბილისი, 2019 წ., გვ. 398.

საბჭოთა რუსეთმა საქართველოსთან "ეკონომიკური ომი" 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომამდე ერთი წლით ადრე დაიწყო. 1920 წელს საბჭოთა რუსეთმა დაამყარა სრული კონტროლი ჩრდილოეთ კავკასიაზე და გააწითლა საქართველოს მეზობელი, სავაჭრო-სტრატეგიული პარტნიორი ქვეყნები: აზერბაიჯანი და სომხეთი. გარდა ამისა, 1920 წლის მაისში მოხდა ლოკალური სამხედრო შეტაკება რუსეთისა და საქართველოს სამხედრო ნაწილებს შორის. 1920 წლის მიწურულს საქართველო აღმოჩნდა სრულ ეკონომიკურ იზოლაციაში, საქართველომ დაკარგა სავაჭრო-ეკონომიკური პარტნიორები ჩრდილოკავკასიის ემირატის, სომხეთისა და აზერბაიჯანის დემოკრატიული რესპუბლიკების გაუქმების სახით.

ეკონომიკურ იზოლაციაში მყოფ საქართველოს რესპუბლიკას 1921 წლის 15 თებერვალს საბჭოთა რუსეთის არმია თავს დაესხა და მის წინააღმდეგ სრულმასშტაბიანი ომი წამოიწყო.

1921 წლის 24 თებერვალს ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში გავრცელდა ფინანსთა სამინისტროს მოწოდებები საქართველოს მოსახლეობისადმი, სადაც აღნიშნული იყო რომ ბოლშევიკები ქალაქ კავკაზში (ამჟამინდელ ვლადიკავკაზში) და ქალაქ ნაზრანში ამზადებდნენ აუარებელ ყალბ ქართულ ბანკნოტებს, რომლის შემოდენაც ხდებოდა საქართველოს ტერიტორიაზე.

ფინანსთა სამინისტრო თავის განცხადებასთან ერთად დეტალურად იძლეოდა ინსტრუქციას, თუ როგორ უნდა გაერჩია საქართველოს მოქალაქეს ნამდვილი, ოფიციალურად გამოშვებული ქართული ბონი, ყალბი, რუსეთის სპეცსამსახურების მიერ დამზადებული ბონისაგან:

" ბოლშევიკები ყალბ ბონებს ამზადებენ

თბილისი, თებ. 24. ფინანსთა სამინისტრო საყოველთაოდ აცხადებს, რომ ჩვენი მტრების - ბოლშევიკებს მიერ აუარებელი ყალბი ათას მანეთიანი ბონები იბეჭდება კავკაზში²² და ს. ნაზრანში,²³ რომლებსაც სხვადასხვა საშუალებით ეზიდებიან საქართველოსაკენ.

ამ ყალბ ბონების დამახასიათებელი ნიშნები შემდეგია: პირველ გვერდზე, სადაც არაბულ ციფრით აწერია 1000 ამ რიცხვის ქვევით ყალბ ბონებზე სწერია: ბონებისათვის პასუხისმგებელია საქართველოს რესპუბლიკა მთელი თავი ქონებით, ხოლო ნამდვილ ბონებზე სწერია:

²² კავკაზი - დღევანდელი ვლადიკავკაზი, ქალაქი ჩრდილოეთ ოსეთში.

²³ ნაზრანი - ქალაქი ინგუშეთში.

მთელი თავისი ქონებით. ამავე გვერდზე ფინანსთა მინისტრის კ. კანდელაკის ხელის მოწერა შემდეგნაირად არის გამოსახული:

ასო კ-ნის ზევით დასმული აქვს წერტილი, ხოლო ნამდვილ ბონზე ასო კ-ნის მარჯვინ ქვევით ასვია წერტილი. მეორე გვერდზე, სადაც რესპუბლიკის ღერბია გამოსახული, ამ ღერბის ქვევით ყალბ ბონზე აწერია: **დაიაჯება** სისხლის სამართლის წესით, ხოლო ნამდვილ ბონზე სწერია: **დაისჯება** სისხლის სამართლის წესით. (სდს)."²⁴

კვლევაში წარმოდგენილია უნიკალური ფოტო-მასალა ყალბი ქართული ბონების, რომელიც იბეჭდებოდა ჩრდილოკავკასიაში, საბჭოთა რუსეთის სპეცსამსახურების მიერ:



ყალბი ბონის ავერსი

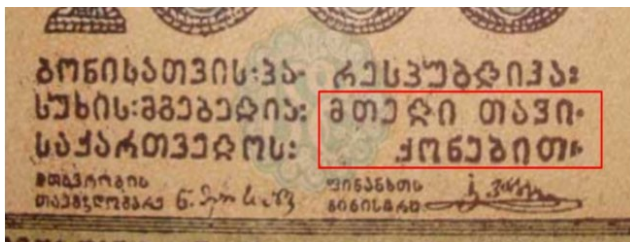
²⁴ გაზეთი „ერთობა“, №43, 1921 წ., გვ.2.



ბანკნოტის რევერსი

ყალბი და ნამდვილი ბონების ფოტოებზე დაკვირვებისას ვამჩნევთ ზუსტად იმ განსხვავებებს, რაც მითითებული იყო ფინანსთა სამინისტროს საგანგებო განცხადებაში, კერძოდ:

- ყალბ ბონზე ავერსის მხარეს ვხვდებით დაუსრულებელ სიტყვას - თავი, რომლის მაგივრადაც უნდა ყოფილიყო სიტყვა - თავისი.

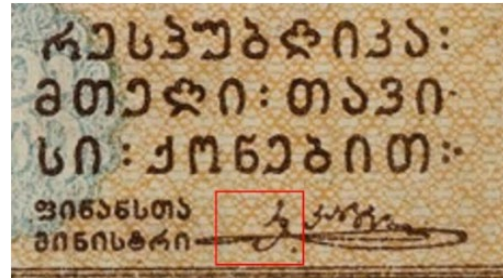
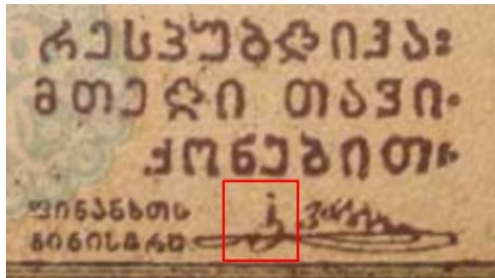


ყალბი ბონის ავერსი

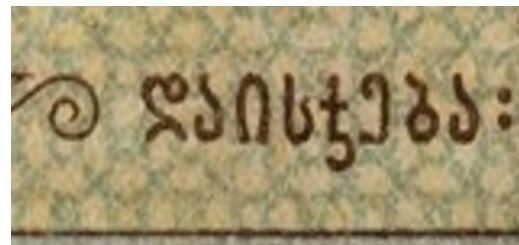
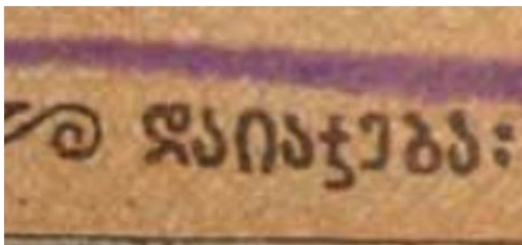


ნამდვილი ბონის ავერსი

- ყალბი ბონის ავერსზე ფინანსთა მინისტრის ფაქსიმილესთან არის განსხვავება, კერძოდ, ყალბ ბონზე კ-ს ზევით დატანილი აქვს წერტილი, როდესაც ნამდვილ ბონზე ასო კ-ის მარჯვინ ქვევით ვხვდებით წერტილს:



- ყალბი ბანკნოტის რევერსზე დატანილი სახელმწიფო გერბის ქვემოთ არსებულ ნაწერში არის დაშვებული გრამატიკული უზუსტობა, სიტყვა დაისჯება-ს მაგივრად, წერია დაიაჯება:



ასევე საგულისხმოა ითქვას, რომ კონკრეტულად აღნიშნულ გაყალბებულ ქართულ ბონს რევერსზე დატანილი აქვს საბჭოთა საქართველოს ფინანსთა სახალხო კომისარიატის ბეჭედი და თარიღი - 25 აგვისტო 1922 წლის, რაც გვაფიქრებინებს, რომ საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ოკუპაციის შემდგომ, საბჭოთა საქართველოს ხელისუფლება ახორციელებდა 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს მოსახელობაში გავრცელებული ყალბი ქართული ბანკნოტების გამოაშკარავებასა და ფულის მასის ცირკულაციიდან ამოღებას.

ვინ შეიძლება მდგარიყო ქართული ბონების მასობრივად გაყალბება-გასაღების სპეცოპერაციის უკან?

ლოგიკურია ვივარაუდოთ, რომ ყველაზე პროფესიონალურად და ეფექტურად ქართული ფულის მასობრივად გაყალბებისა და შემდგომ მისი გასაღების სპეცოპერაციას ჩაატარებდა ის უწყება, რომელიც თვითონ პასუხისმგებელი იყო აღნიშნული საქმიანობის აღკვეთაში. როგორც უკვე ითქვა კვლევის შესავალში, ფინანსურ დაზვერვას ევალება ფულის გაყალბება-გავრცელების აღკვეთა. აღნიშნული სპეცსამსახურის თანამშრომლებს აქვთ დიდი გამოცდილება და ძალიან კარგად ესმით თუ როგორ მუშაობს ფულის გაყალბების პროცესი.

საბჭოთა რუსეთის ფინანსური დაზვერვის სამსახური შედიოდა საბჭოთა რუსეთის უშიშროების - საგანგებო კომისიის (ჩეკა-ს) ქვედანაყოფში. ფინანსური დაზვერვა ექვემდებარებოდა ჩეკა-ს სპეკულაციასთან ბრძოლის განყოფილებას.²⁵ სწორედ აღნიშნული განყოფილება იყო პასუხისმგებელი სრულიად საბჭოთა რუსეთის სოციალისტური რესპუბლიკის მასშტაბით გამოევიდინა და აღეკვეთა სხვადასხვა სახის ფინანსური დანაშაული.²⁶

1921 წლის ომის დროს სწორედ აღნიშნულ სამსახურს უნდა დავალებოდა ფინანსური სპეცოპერაციის ჩატარება საქართველოს რესპუბლიკის ეკონომიკის დესტაბილიზაციისათვის.

ის ფაქტი რომ ომის დაწყებიდან მე-9 დღეს ფინანსთა სამინისტრომ გაავრცელა დეტალური ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა სახის ყალბი ბანკნოტები შემოდიოდა საქართველოში და ასევე საკუთარ განცხადებაში აღნიშნა კონკრეტული ქალაქებიც - კავკავი და ნაზრანი, სადაც იბეჭდებოდა ყალბი ქართული ბონები, გვაფიქრებინებს, რომ ქართულმა სპეცსამსახურებმა ზუსტად იცოდნენ აღნიშნული ოპერაციის დეტალები. ფაქტი იმისა, რომ ქართული უშიშროება ფლობდა ინფორმაციას თუ სად, რომელ ქალაქში იყო განთავსებული ყალბი ფულის საბეჭდი მანქანები, გვამღევეს საშუალებას, ვივარაუდოთ, რომ ქართული დაზვერვა უფრო კონკრეტულ ინფორმაციასაც ფლობდა: ქართულმა მხარემ იცოდა ყალბი ფულის ბეჭდვის კონკრეტული ადგილსამყოფელი კავკავში და ნაზრანში, ასევე ფლობდა ინფორმაციას იმ პირებზე, რომლებიც ჩართულები იყვნენ ამ საიდუმლო სპეცოპერაციის დაგეგმვა-განხორციელებაში. რა თქმა უნდა აღნიშნული დეტალები მიწოდებული იყო

²⁵ Всероссийская Чрезвычайная Комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем (ВЧК), отдел по борьбе со спекуляцией.

²⁶ გაზეთი „Собрание Узаконений и Распоряжений Правительства“, №66, 1918 წ., გვ.1.

საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთვისაც. ფინანსთა სამინისტროს განცხადებაში ნათლად იყო დაფიქსირებული პოზიცია, რომ ქართული სპეცსამსახურები ფლობდნენ ზუსტ ინფორმაციას, რა სახის ფულის გაყალბება მიმდინარეობა საბჭოთა რუსეთის ტერიტორიაზე და საჯაროდ უთითებდნენ კიდევ კონკრეტულ ადგილს, სადაც იყო განთავსებული აღნიშნული ფულის საბეჭდი მანქანები.

ქართული ბონის მასობრივად გაყალბების სპეცოპერაციიდან ჩვენ ვიგებთ ბევრ ძალიან მნიშვნელოვან დეტალს, კერძოდ:

- 1) ყალბი ბანკნოტებით საქართველოს ეკონომიკის "დაბომბვა" დაიგეგმა რუსეთ-საქართველოს ომის დაწყებამდე დიდი ხნით ადრე, რადგან შესაბამისი სპეცოპერაციის გეგმის შემუშავებას, შესაბამისი საბეჭდი დაზგებისა და ლითოგრაფიული ყალიბების ჩამოსხმას სჭირდება შესაბამისი დრო. ასევე, ყალბი ფულის საქართველოში გასაშვებად საჭირო იქნებოდა საკმაოდ დიდი რაოდენობის წინასწარ დაბეჭდილი ბანკნოტების მარაგის შექმნა, საუბარია მილიონობით ყალბი ქართული ბონების რეზერვის შექმნაზე, რომელსაც უნდა გამოეწვია სავაჭრო-ბიზნეს საქმიანობების სრული პარალიზება საქართველოში, სამხედრო მოქმედებების პარალელურად.
- 2) რუსეთის საბჭოთა სარდლობა სერიოზულად განიხილავდა საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკასთან ომის დროში განგრძობადობის სცენარს. რუსეთის ბოლშევიკური მთავრობა დარწმუნებული რომ ყოფილიყო თავის სამხედრო პოტენციალში, სამხედრო სამზადისის პარალელურად ფინანსური შეტევის ოპერაციას არ დაიწყებდა, რადგან აზრს იქნებოდა მოკლებული. ყალბი ფულით მოწინააღმდეგე ქვეყნის ეკონომიკის "დაბომბვას" აზრი აქვს ომის დროში გაწელვის შემთხვევაში, როდესაც სამხედრო მოქმედებები გრძელდება რამდენიმე თვე, რამდენიმე წელი. ამ დროს ფინანსური შეტევა ძალიან ეფექტიანია, რადგან იწვევს ოპონენტი სახელმწიფოს ეკონომიკის პარალიზებას, აქვეითებს მის თავდაცვითუნარიანობას და ახდენს საზოგადოებაში არეულობის შეტანას, იწვევს ე.წ. სედიციის ეფექტს.²⁷
- 3) საბჭოთა ფინანსური დაზვერვის უწყებებმა გაყალბებისთვის "მიზანში ამოიღეს" სწორედ 1000 მანეთის ნომინალის ქართული ბანკნოტები, რადგან

²⁷ სედიცია (ინგლისურად Seditio) - ბრიტანული ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს გამიზნულ საქმიანობას, საზოგადოებაში მღელვარებისა და არეულობის შესატანად, რომლის მთავარი ამოცანაა კანონიერი ხელისუფლების დამხობა აჯანყებისა და რევოლუციის გზით.

აღნიშნული ფულადი ერთეული წარმოადგენდა უმაღლესი ნომინალის - 5000 მანეთის ნომინალის ბანკნოტის შემდგომ რიგით მეორე ყველაზე მაღალ საფასო ფულად ერთეულს, რომელიც იბეჭდებოდა უჭვირნიშნოდ. მისი გაყალბება, 5000-მანეთიანი ბანკნოტებისგან განსხვავებით, არ წარმოადგენდა დიდ ბარიერს საბჭოთა სპეცსამსახურებისთვის. ასევე, 1000-მანეთიანი ბანკნოტების ნომინალური ღირებულებიდან გამომდინარე მისი გაყალბება იქნებოდა ძალიან ეფექტური.

5000-მანეთიანი ნომინალის ბანკნოტების ბეჭდვა 1921 წლის 1 თებერვლიდან დაიწყო, შესაბამისად 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დასაწყისისთვის ძირითადი სავაჭრო-ეკონომიკური საქმიანობა სწორედ 1000-მანეთიანი ბანკნოტებით უნდა მომხდარიყო საქართველოს ტერიტორიაზე. ინფლაციის გათვალისწინებით საზოგადოებაში ყველაზე დიდი მოთხოვნა სწორედ აღნიშნულ ფულის კუპიურებზე უნდა ყოფილიყო, მანამ სანამ ახლად დამტკიცებული 5000-მანეთიანი ბანკნოტების დაბეჭდვა და გავრცელება დაიწყებოდა სამომხმარებლო მასაში. აღნიშნული ფაქტორიც კიდევ უფრო მეტ მნიშვნელობას ანიჭებდა რუსული დაზვერვისათვის 1000-მანეთიანი ქართული ბონების გასაყალბებლად. საქართველოსთან ომის დროში გაწელვის შემთხვევაში, სწორედ ამ ბანკნოტების დიდი რაოდენობით გაყალბება-გასაღების ოპერაციას უნდა მოეხდინა საქართველოს ეკონომიკის პარალიზება და შესაბამისად საქართველოს თავდაცვითუნარიანობის შესუსტება.

- 4) რუსეთის უშიშროების მკაცრად გასაიდუმლოებული სპეცოპერაცია მალევე გამოაშკარავდა. რუსეთ-საქართველოს ომის მიმდინარეობისას ქართული სპეცსამსახურები იყვნენ სრულ მზადყოფნაში ომის მიმდინარეობისას ნებისმიერი სახის სპეკულაციის აღსაკვეთად. აღნიშნულზე კვლევის მიმდინარეობისას ვისაუბრებ დეტალურად.

როგორც უკვე ითქვა, მილიონობით ყალბი ქართული ბანკნოტები იბეჭდებოდა ქალაქ ვლადიკავკაზსა და ნაზრანში. აღნიშნული ფაქტი კიდევ ერთხელ მიუთითებს ამ ქალაქების სტრატეგიულ მნიშვნელობაზე. სწორედ ამიტომ, შემთხვევით არაა, რომ საქართველოს ხელისუფლებას 1918-1921 წლებში ჰქონდა შექმნილი მძლავრი აგენტურული ქსელი ჩრდილოკავკასიაში, რომლის ცენტრსაც სწორედ ვლადიკავკაზი (კავკავი) წარმოადგენდა, სადაც განთავსებული იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საკონსულო, რომელიც დიპლომატიური საქმიანობის საფარქვეშ

ახორციელებდა სადაზვერვო ოპერაციებს.²⁸ სწორედ აღნიშნული უწყებების დამსახურება უნდა ყოფილიყო ქართული ფულის გაყალბებასთან დაკავშირებული ოპერატიული ინფორმაციის მალევე მიწოდება პირველი რესპუბლიკის ხელისუფლებისათვის.

1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის ანალიზისას ნათლად ჩანს საქართველოს მთავრობის სრული მზადყოფნა რუსეთის უშიშროების მხრიდან ნებისმიერი სახის სპეკულაციის შესაძლო განხორციელებაზე:

- 1) 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დაწყებისთანავე შესაძლო არეულობებისა და სპეკულაციური ხასიათის საქმიანობების თავიდან აცილების მიზნით დაწესდა კომენდანტის საათი 22:00 საათიდან დილის 06:00 საათამდე;²⁹
- 2) 16 თებერვალს გამოიცა შესაბამის განკარგულებათა ნუსხა, რომლის მიხედვითაც ღამის საათებში დედაქალაქში დაიწყო პატრულირება მილიციამ და სამხედრო დანაყოფებმა;³⁰
- 3) აიკრძალა ყოველგვარი მიტინგი და სახალხო შეკრება, წინასწარ თბილისის მილიციის უფროსის, პოლკოვნიკ ვლადიმერ სულაქველიძის საქმის კურსში ჩაყენების გარეშე;
- 4) შესაძლო ბოლშევიკური აგიტაციისა და საზოგადოებაში დეზინფორმაციის შეტანის აღსაკვეთად საქართველოში გამომავალ ჟურნალ-გაზეთებს დაევაღათ გამოცემული ნომრის თითო ეგზემპლარი ჩაებარებინათ თბილისის გენერალ-გუბერნატორის კანცელარიაში გადასახედად;
- 5) სპეციალური განკარგულებით, საქართველოს ძალოვანმა უწყებებმა დაიწყეს 24 საათიანი აღრიცხვა უცხო ქვეყნისა და საქართველოს მოქალაქეების, რომლებიც ცხოვრობდნენ სასტუმროებსა და ბინებში ქირით. მკაცრად კონტროლდებოდა საბინაო დავთრებში შეტანილი ყოველი ცვლილება;³¹
- 6) ამიერიდან საბოტაჟის მცდელობისათვის, აგენტურული საქმიანობისა თუ სპეკულაციური ქმედებებისთვის დაპატიმრებული პირები, მათ შორის ფულის გაყალბება-გასაღებისთვის დაკავებული მოქალაქეები გადაეცემოდნენ სამხედრო სასამართლოს;³²

²⁸ დავით ხვადაგიანი, „კავკასელი: საიდუმლო ომი დარიალის კართან“, თბილისი, 2021 წ., <https://civil.ge/ka/archives/443462>

²⁹ გაზეთი „საქართველო“, №37, 1921 წ., გვ.3.

³⁰ იქვე.

³¹ გაზეთი „ერთობა“, №37, 1921 წ., გვ.2.

³² იქვე.

7) შეიქმნა საქართველოში მოქმედი კომერციული ბანკებისა და საფინანსო უწყებების გაერთიანება - სპეციალური ფინანსური კომისია.

1921 წლი ომის დროს, საქართველოს უშიშროებამ ოპერატიულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით დააპატიმრა საბჭოთა რუსეთის, საბჭოთა სომხეთისა და საბჭოთა აზერბაიჯანის დიპლომატიური მისიები, რომლებიც შემჩნეულნი იყვნენ სადაზვერვო საქმიანობაში. თავისუფლად შესაძლებელია ვივარაუდოთ, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე დიპლომატიური იმუნიტეტის საფარქვეშ მოქმედი საბჭოთა აგენტურა ჩართული ყოფილიყო კავკავიდან და ნაზრანიდან დიდი რაოდენობით ქართული ბანკნოტების შემოტანა-გასაღებაში.

სამწუხაროდ შესაბამისი ინფორმაციის არარსებობის გამო ამ დროისთვის შეუძლებელია მტკიცებით ფორმაში ვისაუბროთ პირველი რესპუბლიკის მიმართ ჩადენილ ფინანსურ დანაშაულში საქართველოში მოქმედი საბჭოთა დიპ.კორპუსის ჩართულობაზე.

რუსეთ-საქართველოს ომის მიმდინარეობისას მთელი ქვეყნის ტერიტორიაზე შეიქმნა სპეციალური კონტრსადაზვერვო ქსელი, რომელსაც ევალეზოდა საბჭოთა აგიტატორებისა და სპეკულანტების გამოვლენა-დაპატიმრება. მაგალითისთვის, 1921 წლის 20 თებერვალს, თბილისში მოქმედმა მილიციის აგენტურამ გამოავლინა და დააკავა ექვსი პირი, რომელთაც ბრალი ედებოდათ სპეკულაციურ საქმიანობაში. დაპატიმრებულები გადაეცნენ სამხედრო სასამართლოს.³³

საქართველოში დიდი რაოდენობით ყალბი ბანკნოტების შემოდენისა და არსებული ეკონომიკური კრიზისის გადასაჭრელად დაარსდა "მთავარი ფინანსური კომისია", რომელშიც შედიოდა შემდეგი საფინანსო უწყებები:

- 1) საქართველოს ცენტრალური სავაჭრო-სამრეწველო ბანკი;
- 2) ამიერკავკასიის ბანკი;
- 3) იტალო-კავკასიის ბანკი;
- 4) საქართველოს ვაჭართა ბანკი;
- 5) საქართველოს მეფაბრიკეთა და მექარხნეთა საზოგადოება.

მთავარი ფინანსური კომისიის თავმჯდომარედ აირჩიეს პარმენ გოთუა, გამოცდილი ეკონომისტი, ქალაქ თბილისის თვითმმართველობის ხმოსანი და თბილისის თვითმმართველობის საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის წევრი.³⁴

³³ გაზეთი „ერთობა“, №39, 1921 წ., გვ.1.

³⁴ გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, №41, 1921 წ., გვ.2.

ქვეყანაში არსებული მწვავე ეკონომიკური კრიზისის გამო, საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა და ვაჭრობა-მრეწველობის სამინისტრომ მიიღო გადაწყვეტილება გადასახადებზე ერთი თვით სრული მორატორიუმი გამოეცხადებინა.³⁵

³⁵ გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, №41, 1921 წ., გვ.2.

დასკვნა

2022 წლის გადმოსახედიდან, 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის გასვლიდან 100 წლის შემდგომ, რთულია ზუსტად ვთქვათ რა სახის ეკონომიკური ზიანი მიაღწა საქართველოს, ეროვნული ფულადი ნიშნების მასობრივად გაყალბება-გასაღების ოპერაციიდან.

თუმცა, სტატისტიკა მეტყველებს, რომ საქართველოს გასაბჭოებიდან მალევე ბონის მსყიდველუნარიანობა მკვეთრად შემცირდა და საგრძნობლად გაიზარდა ინფლაციის დონე ქვეყანაში:³⁶



საქართველოს გასაბჭოებამდე, თებერვლის თვეში, ქართული ბონის თვითღირებულებამ ერთ ოქროს მანეთთან შეადგინა 2000:1-ზე³⁷, მაშინ როდესაც საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ოკუპაციის მეორე თვეს, აპრილში

³⁶ ნიკოლოზ სეფიაშვილი, „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა სამინისტრო, პირველი ქართული ფულადი ნიშნების ემისია 1918-1921 წლებში“, თბილისი, 2018 წ., გვ. 41.

³⁷ ოქროს მანეთი იგივე ოქროს რუბლი - რუსეთის იმპერიის ოქროს ფულადი ერთეული, რომელიც შემოღებულ იქნა 1897 წლის ფულადი რეფორმის შედეგად ქვეყანაში ოქროს მონომეტალიზმის დამკვიდრებით.

თანაფარდობამ 7700:1-თან შეადგინა. ოკუპაციიდან ერთ თვეში ქართული ბონი 3.828-ჯერ გაუფასურდა.

1921 წლის მიწურულს, დეკემბრის თვეში, ოქროს მანეთთან ბონის თანაფარდობამ რეკორდულ მაჩვენებელს მიაღწია: 2872800 ქართული ბონი - ერთ ოქროს მანეთთან.

საქართველოს გასაბჭოების პირველ წელს ეროვნული ფულადი ნიშნები დაახლოებით 28.728-ჯერ გაუფასურდა ოქროს მანეთთან მიმართებაში.

ეროვნული ფულადი ნიშნების რეკორდულად გაუფასურებისა და ჰიპერინფლაციის დაწყების ფონზე რეკორდულად გაიზარდა ფულის ბეჭდვაც საქართველოში.

მაგალითისთვის, 1921 წლის თებერვალში საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობამ გამოსცა 7.3 მილიარდი მანეთის ღირებულების ბონი, როდესაც საბჭოთა საქართველოს მთავრობის მიერ დეკემბრის თვეში დაბეჭდილ ბონთა ნომინალურმა რაოდენობამ - 29 მილიარდი შეადგინა.³⁸

რა თქმა უნდა ქართული ბონის მსყიდველუნარიანობის დაქვეითებაში გავლენას იქონიებდა 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის პერიოდში საქართველოს ტერიტორიაზე შემოსული დიდი რაოდენობით ყალბი ბანკნოტებიც, თუმცა კონკრეტულად რა სახის ზიანი მიიღო საქართველოს ეკონომიკამ და რა სახის გავლენა იქონია აღნიშნულმა სპეცოპერაციამ ქართული ბონის კურსზე და ინფლაციაზე არასაკმარისი ინფორმაციის გამო სამწუხაროდ ამ ეტაპზე შეუძლებელია ითქვას.

³⁸ ნიკოლოზ სეფიაშვილი, „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა სამინისტრო, პირველი ქართული ფულადი ნიშნების ემისია 1918-1921 წლებში“, თბილისი, 2018 წ., გვ.41.

ქართული სპეცსამსახურების "ვენდეტა" საქართველოს გასაბჭოებიდან მეხუთე წელს

1925 წელს ევროპაში გადასულმა ქართული ემიგრაციის ნაწილმა განიძრახა საბჭოთა კავშირის ეკონომიკის დასასუსტებლად გამოეცათ ყალბი საბჭოთა ფულადი ნიშნები.

სსრკ-ში არსებული ჰიპერინფლაციის გამო, საბჭოთა ხელისუფლებამ აქტიურად დაიწყო მონეტარული რეფორმების გატარება, რომელიც ისტორიაში "1922-1924 წლების ფულადი რეფორმების" სახელით არის ცნობილი.³⁹ გაუფასურებული საბჭოთა რუბლი და საბჭოთა ბონები ჩანაცვლდა ოქროთი გამყარებული ვალუტით - საბჭოთა ოქროს მანეთითა და ჩერვონეცის კუპიურებით.

1924 წლის 15 თებერვლის დადგენილებით, სრულიად საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე შეწყდა რეფორმამდელი საბჭოთა კუპიურების გამოშვება.⁴⁰ ასევე, 1924 წლის 15 თებერვლის დადგენილებით, შეწყდა ამიერკავკასიის სოციალისტური ფედერაციული საბჭოთა რესპუბლიკის ბონების გამოშვებაც.

სწორედ აღნიშნული ფულადი რეფორმის გატარების ხელშესაშლელად და საბჭოთა კავშირისათვის ეკონომიკური ზიანის მისაყენებლად, 1924 წელს საფრანგეთში შექმნილი ეროვნულ-განმათავისუფლებელი, სადაზვერვო ორგანიზაცია "თეთრი გიორგის" წევრების ნაწილმა გამოთქვა იდეა მასობრივად გაეყალბებინათ და გაესაღებინათ საბჭოთა ჩერვონეცები, სსრკ-სთვის ეკონომიკური ზიანის მისაყენებლად.

გერმანიის ხელისუფლებასთან შეთანხმებით თეთრი გიორგის წევრებმა დაიწყეს დიდი რაოდენობით საბჭოთა ჩერვონეცების დაბეჭდვა და შემდგომ გასაღება სსრკ-ში.

აღნიშნულ სპეცოპერაციას ხელმძღვანელობდა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრი, შალვა ქარუმიძე.

შალვა ქარუმიძე იყო იურისტი, ეკონომისტი, ბანკირი და ბიზნესმენი. მან, როგორც პირველი რესპუბლიკის დეპუტატმა ხელი მოაწერა საქართველოს 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტს. პოლიტიკური საქმიანობის პარალელურად ძმასთან ერთად

³⁹ Steven M. Efremov., „The Role of Inflation in Soviet History: Prices, Living Standards, and Political Change“, აღმოსავლეთ ტენესის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2012, გვ.30.

⁴⁰ იქვე.

დააარსა საკრედიტო ბანკი სოფელ თორტიზაში, შექმნა მატყლის დამამზადებელი ამხანაგობა „მწყემსი“ ხევსურეთში.⁴¹

შალვა ქარუმიძემ შესანიშნავად იცოდა საბაკნო სფერო და ფინანსები, ამიტომაც გასაგები ხდება თუ რატომ დაევალა კონკრეტულად მას საბჭოთა ბანკნოტების გაყალბება-გასაღების სპეცოპერაციის ორგანიზება.

აღნიშნული სპეცოპერაცია აუცილებლად უნდა ყოფილიყო გამოძახილი და პასუხი იმ ფინანსური დანაშაულისა, რაც ჩაიდინა საბჭოთა ხელისუფლებამ საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის მიმართ, 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის დროს.

საქართველოს ოკუპაციის მეხუთე წლისთავზე, ქართულმა სპეცსამსახურებმა წამოიწყეს იგივე "ეკონომიკური ომი", რაც თავის დროზე რუსეთის დაზვერვამ განახორციელა საქართველოს ეკონომიკის დასასუსტებლად.

ეროვნულ-განმათავისუფლებელი ორგანიზაცია "თეთრი გიორგის" აღნიშნული სპეცოპერაცია ცნობილია, როგორც ე.წ. "ჩერვონცების საქმე", მისი დეტალურად გაცნობა კი ახალი კვლევის საგანია.

⁴¹ საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, შალვა ქარუმიძის ბიოგრაფია.

<http://www.nplg.gov.ge/emigrants/ka/00000181/>

ბიბლიოგრაფია

1) საქართველოს ეროვნული არქივი, საისტორიო ცენტრალური არქივი (სცსა):

1. სცსა. ფ. №1863; აღ.1, ს. 543;
2. სცსა. ფ. №1836; აღ. 1 ს. 309;
3. სცსა. ფ. №1833; აღ. 1, ს. 1202.

2) წიგნები, სტატიები, კვლევები:

4. „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921), ენციკლოპედია-ლექსიკონი“, თბილისი, 2018 წ;
5. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, ი. იაკობაშვილი, მ. ხოსიტაშვილი, ე. ჯგერენაია, „საქართველოს დამფუძნებელი კრება : სხდომის ოქმები : ტომი VII“, თბილისი, 2019 წ;

საქართველოს ეროვნული არქივის მხარდაჭერით შესრულებული ჩემი კვლევები:

6. ნ. სეფიაშვილი, „საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა. საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ფინანსთა სამინისტრო, პირველი ქართული ფულადი ნიშნების ემისია 1918-1921 წლებში“, თბილისი, 2018 წ;

კვლევის გაცნობა შესაძლებელია ონლაინ, მითითებულ ბმულზე:

https://archive.gov.ge/storage/old_files/doc/3/3936.pdf

7. ნ. სეფიაშვილი, „ერთ ბანკნოტში ჩატეული საქართველოს ისტორია“, თბილისი, 2021 წ;

კვლევის გაცნობა შესაძლებელია ონლაინ, მითითებულ ბმულზე:

https://archive.gov.ge/storage/files/doc/banknotshi_chateuli_sakartvelos_istoria.pdf

3) ჟურნალ-გაზეთები:

8. გაზეთი „ემშაკის მათრახი“, №13, 1920 წ;

9. გაზეთი „ერთობა“, №37, 1921 წ;
10. გაზეთი „ერთობა“, №39, 1921 წ;
11. გაზეთი „ერთობა“, №43, 1921 წ;
12. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, №41, 1921 წ;
13. გაზეთი „საქართველო“, №37, 1921 წ.
14. გაზეთი „Собрание Указаний и Распоряжений Правительства“, №66, 1918 წ;

4) ონლაინ რესურსები:

15. საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური:
<https://www.fms.gov.ge/geo/page/about>
16. საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო სამსახური:
<http://is.ge/ka-ge/>
17. ამერიკის შეერთებული შტატების ფინანსურ დანაშაულებთან ბრძოლის სააგენტო:
<https://www.fincen.gov/about/mission>
18. ეგმონტის ჯგუფი:
<https://egmontgroup.org/en>
19. გაეროს ხელშეკრულებების კრებული:
<https://treaties.un.org/pages/LONViewDetails.aspx?src=LON&id=559&chapter=30&clanng=en>
20. დავით ხვადაგიანი, „კავკასელი: საიდუმლო ომი დარიალის კართან“, (2021):
<https://civil.ge/ka/archives/443462>
21. საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა, შალვა ქარუმბის ბიოგრაფია:
<http://www.nplg.gov.ge/emigrants/ka/00000181/>
22. Steven M. Efremov., „The Role of Inflation in Soviet History: Prices, Living Standards, and Political Change“, (2012):
<https://dc.etsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2667&context=etd>
23. Фонд Последний Адрес, „Москва, Большая Дмитровка, 23“:
<https://www.poslednyadres.ru/news/news165.htm>

Introduction

During wars, great importance is attached to the economic potential of the enemy. The financial crisis reduces the economic efficiency of the enemy country, which directly affects its combat readiness and defense. This is the reason, why for thousands of years, the nations actively waged an “economic war” with the enemy country in parallel with military operations, appearing in the economic blockade of the enemy nation; control of strategic trade facilities and roads; assistance to the purposeful activities of speculators and agents to provoke an artificial economic crisis and destabilization, and etc.

A weakened economy leads to disruption of production in the country and the unstable functioning of state bodies, which, along with many other concomitant factors, negatively affects the combat readiness of this state.

One of the methods of "economic warfare" is to artificially raise the enemy's inflation. One of the ways to artificially increase the inflation rate in the enemy state is to issue a large number of counterfeit banknotes and distribute them among the population.

The most famous money counterfeiting operation in human history is known as "Operation Bernhard". During World War II, Nazi Germany developed a secret operation to destabilize the economies of Great Britain and the United States, which was organized by the Third Reich intelligence service, SD. (Intelligence Service Agency of SS - SicherheitsDienst - SD).

According to the plan, millions of counterfeit British pounds should to be printed, the massive distribution of which throughout the country would lead to economic destabilization. Later, counterfeiting of US dollar bills was also planned by the SD service.⁴²

The massive distribution of counterfeit money would lead to the depreciation of the national currencies of these countries, which, in turn, would have a negative impact on the inflation rate. The raised inflation would lead to accompanying economic problems.

During the German secret operation, counterfeit banknotes with a face value of about 134 million pounds sterling were issued.⁴³

⁴² Kevin C. Ruffner; „On the Trail of Nazi Counterfeiters“; Central Intelligence Agency; Retrieved from: https://www.cia.gov/readingroom/docs/DOC_0005548952.pdf

⁴³ See the same source.

How does the process of counterfeiting a large amount of money affect the country's economy?

My reasoning concerns the monetary system of the early 20th century, which was based on the gold standard, where the main part of the money supply was cash, therefore, printing excessive amounts of counterfeit money and distributing it to the consumer masses would lead to an instant increase in the prices of the country's products and services, which, in turn, would lead to an increase in inflation.

In particular, when the increase in the money supply does not match the real GDP growth rate, this process leads to a decrease in the purchasing power of the national currency, which, in turn, leads to an increase in the prices of consumers products, which stimulates to an increase in inflation in the country.

Dramatically increased inflation (hyperinflation) hinders the country's economic growth, creates a financial crisis in the country, worsens the conditions for the business environment, and creates an unstable situation, which aggravates even more during the wartime when the country sharply increases military and administrative expenses and it's financial resources are mainly directed to armaments.

For more details, let's use a simple Aggregate Supply-Aggregate Demand (AD-AS) economic model to show the relationship between inflation and money supply:

Figure 1.1 shows the aggregate demand-supply interaction, expressed in terms of output prices and real GDP.

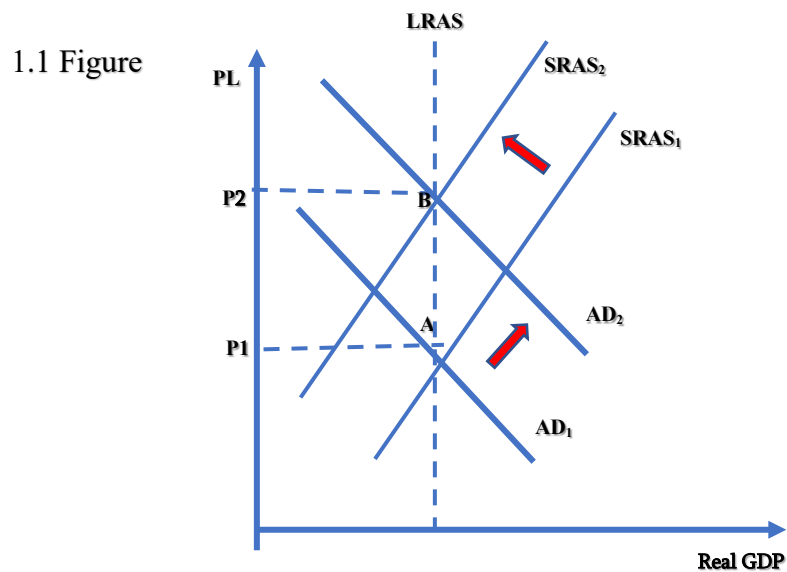


Chart Abbreviations:

- Real GDP;
- PL (Price Level) – Depicts the average price of all goods and services produced in the economy of the given state;
- Y_1 – Depicts real GDP level;
- AD_1 (Aggregate Demand) - Depicts the total amount of demand for all finished goods and services produced in the economy before the increase in money supply;
- AD_2 - Depicts the total amount of demand for all finished goods and services produced in an economy after the increase in money supply;
- $SRAS_1$ - Short-Run Aggregate Supply of all finished goods and services produced in the country before the increase in the money supply;
- $SRAS_2$ - Short-Run Aggregate Supply after the increase in the money supply;
- LRAS - Long-Run Aggregate Supply of all finished goods and services produced in the country.

In general, when the money supply dramatically increases in a country, usually it is caused by the government printing large amounts of money, this process leads to a decrease in the interest rate in the economy, which increases the significant components of the Aggregate Demand (AD) - The consumption of goods and services and investment; which therefore stimulates the growth in aggregate demand (AD), as well as a parallel increase in aggregate supply in the short-run (SRAS).⁴⁴ In the long-run, the AD-AS will be in equilibrium.

This principle describes the interaction of the money supply with AD-AS and PL, but in our case, it is not just a sharp increase in the money supply, but a large amount of counterfeit money, which is a different case and requires a different economic analysis.

That is the reason, why I will consider several factors that lead to hyperinflation in the case of an influx economy with a large number of counterfeit banknotes. Specifically, we will talk about the case when the population and the private sector do not have information about a large amount of counterfeit currency that has entered circulation.

When a large amount of counterfeit money enters circulation, the money supply increases, which, in turn, reduces the purchasing power of the national currency. As a result of the depreciation of money, the prices of products instantly rise.

In this chart, I will talk about the short-term economic outcome, because the "bombardment" of the opposing country with counterfeit banknotes is carried out in a short period of time, in parallel with the hostilities.

⁴⁴ In economic science, a short period of time (short-run) is considered a period of up to 1 year, therefore, a long economic period (long-run) is considered a period of more than 1 year.

In the presented simplified economic model in Chart 1.1, We see as a result of large inflows of counterfeit money that along with the depreciation of the national currency. The demand of the population for goods and money increases, as a result of which the AD1 curve shifts to AD2 direction, while over time SRAS1 decreases and moves in the direction of SRAS2 curve.

One of the reasons for the decline in aggregate supply must be an increase in the production costs of firms and companies as a result of a sharp increase in inflation and rising consumer price. When prices for products dramatically increase in the country, the process rise production costs of enterprises as well, which is the reason for local production decline.

Finally, the equilibrium point of supply-demand shifts from point **A** to point **B**. Consumer prices are rising from P1 to P2 in a short period of time, while the level of the real GDP remains unchanged in the state.

In fact, the "bombardment" of the enemy country with a large amount of forged money stimulates the sharp increase in PL without changing the real GDP rate. Hyperinflation occurs when the money supply in a country does not match the GDP growth rate and when the level dramatically rises in the country.

Thus, the influx of a large amount of counterfeit money into the country's economy leads to an increase in the prices of goods and services, which, in turn, leads to inflation and stimulates other negative economical consequences connected with inflation.

"Bombardment" of the economy of the target country with a large number of counterfeit banknotes leads to disruption of economic activity and trade relations in the state. And in the long run, if not stopping the inflow of counterfeit money into the money circulation of the state, the population loses confidence in the national currency, which in turn further reduces the purchasing power of the national currency and contributes to inflation. Rising prices reduce aggregate supply; due to raised costs, local companies reduce their own production.

Summing up, we can say that the massive influx of counterfeit money into the target country and their successful distribution among the consumer mass lead to the complete collapse of the economy, which, along with the destruction of the economy, also cause undermining the defense capability of the nation. Thus, starting an economic war in parallel with military operations is a very powerful and effective weapon.

Due to the importance of this issue, in 1929 the League of Nations issued International Convention N-2623: "International Convention for the Suppression of Counterfeiting Currency", which officially condemned the counterfeiting of currency at the international level and confirmed its international criminal status.⁴⁵

⁴⁵ United Nations Treaty Collection; Retrieved from:
<https://treaties.un.org/pages/LONViewDetails.aspx?src=LON&id=559&chapter=30&clang=en>

As already mentioned, counterfeiting is considered one of the most serious financial crimes in the modern world. Each country has a corresponding Financial Intelligence Service responsible for detecting and preventing currency counterfeit operations.

For instance, FinCEN - Financial Crimes Enforcement Network - is a bureau of the United States Department of the Treasury that combats a wide range of domestic and international financial crimes, including money counterfeiting.⁴⁶

In Georgia, Financial Monitoring Service of Georgia (FMS)⁴⁷ and Investigation Service of the Ministry of Finance⁴⁸ are involved in the prevention and disclosure of financial crimes.

In some cases, the central banks of countries also work closely with the relevant investigating authorities to investigate national or international financial crimes.

It is also noteworthy that due to the importance of combating financial crime, the Egmont Group was formed in 1995, the main purpose is to facilitate coordination and exchange of information between the financial monitoring agencies of different countries. Currently, the Egmont Group includes financial intelligence agencies from 166 countries.⁴⁹

⁴⁶ About the Financial Crime Enforcement Network (FinCEN); Retrieved from:

<https://www.fincen.gov/about/mission>

⁴⁷ About the Financial Monitoring Service of Georgia; Retrieved from:

<https://www.fms.gov.ge/eng/page/about>

⁴⁸ About the Investigation Service of the Ministry of Finance; Retrieved from:

<http://is.ge/en-us/About-Us/Investigation-Service>

⁴⁹ About the Egmont Group; Retrieved from:

<https://egmontgroup.org/en>

Secret Operation of the Financial Intelligence of Soviet Russia

In the First Republic of Georgia, the fight against counterfeiting was a serious problem. Money counterfeiting was considered one of the types of speculation. To investigate financial crimes, a special unit of the Security Service of the First Republic of Georgia - the Special Detachment (საგანგებო რაზმი), was created. The Special Detachment was subordinate to the Ministry of Internal Affairs of the Democratic Republic of Georgia (MIA), commanded by Melchizedek (Meki) Kedia.⁵⁰

In addition, in parallel with intelligence and counterintelligence activities, the Special Detachment also conducted financial intelligence operations, which were carried out quite effectively.

For example, according to the MIA analytical report of 1920, the Special Detachment found and arrested 33 people who were producing counterfeit money and documents during the year.⁵¹

The local forgery of the Georgian national currency – Georgian Maneti (Boni) had a number of factors:

1. The Georgian Boni was the strongest currency in the Transcaucasian region, taken in the party with the Russian Ruble and the Boni of the Transcaucasian Democratic Federative Republic. This was another reason for grew the interest of speculators in obtaining financial benefits through their falsification.
2. For that reason indicated in the first paragraph, Georgian banknotes circulated freely on the territory of Armenia and Azerbaijan, and in the North Caucasus - on the territory of the North Caucasian Emirate. This circumstance also increased the attention of speculators to the falsification of the Georgian Maneti.

Until 1921, Georgian money was printed on low-quality unprotected (unwatermarked) paper. Only a small part of the Georgian 500 and 1000 Maneti banknotes were printed on watermarked paper, preserved from the times of the Russian Empire. The limited part of Georgian boni were issued on protected paper with so-called "horizontal rhombus" watermark. Thus, until 1921, there were actually no technical difficulties in making printing machines for speculators for counterfeiting Georgian banknotes.

To solve this problem, at the end of 1919, the Georgian government established a decree to import a large amount of special watermarked printing paper into the country.

In the Report of the Minister of Finance and Trade and Industry Konstantin Kandelaki dated December 13, 1919, it is said, that the Special Government Expedition for Printing Money will

⁵⁰ Silakadze, D., (2018) „Democratic Republic of Georgia (1918-1921), Encyclopedia-Dictionary“; Tbilisi; p. 86.

⁵¹ National Archives of Georgia, Central Historical Archives (CHA). Fond. №1863; Description. I, Document. 543; p. 1

soon run out of paper. The government must import 1,200,000 lira worth of watermarked printing paper from Italy, which cost around 24 million Georgian boni.⁵²

The import of special watermarked paper was controlled by Nikoloz Jaqeli, the representative of the Georgian government in Italy. Finally, an agreement was signed with the Italian company "Aristide Staderin" for the supply of special paper for printing money to the Republic of Georgia. The watermarked paper for printing money arrived from Italy in Georgia in batches in September, October, November and December 1920.⁵³

The watermarks of the money printing paper imported from Italy to Georgia, were visually framed with Georgian letters: an artistic combination of SDR (the set of letters "SDR" is coded as: "საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა" – The Democratic Republic of Georgia):



Georgian Boni with a nominal value of 5000 Maneti, printed on watermarked paper, with the abbreviation "SDR".^{54 55}

⁵² Sepiashvili, N., (2018) „Democratic Republic of Georgia. Ministry of Finance of the First Republic of Georgia, the first issue of Georgian banknotes in 1918-1921“; Tbilisi.p.34

⁵³ The same source.

⁵⁴ Sepiashvili, N., (2021) "History of Georgia in One Banknote", Tbilisi, 2021, p.15

⁵⁵ For a visual overview of the 5000- Maneti value banknote, see the appendices at the end of the study.

Printing Georgian money on watermarked paper was supposed to solve two main problems:

1. To minimize the possibility of counterfeiting Georgian money.
2. Since the banknotes were issued on poor quality paper, the new high-quality watermarked paper would reduce the damage and tear of the banknotes over time of use, which would limit the additional issuance of banknotes and decrease expenses related to money printing.

"As the practice of European countries has shown, 30% of paper money banknotes are lost during issuance and usage in the society, especially in our country, where printing technology and the quality of the paper itself are at a low level." - Was stated by the Minister of Finance and Trade of the Democratic Republic of Georgia Konstantin Kandelaki.⁵⁶

Banknotes with the highest value - 5,000 Maneti were issued on the special filigree papers that were brought from Italy. The publishing was based on the state money-printing expedition that adopted the state decree on February 1, 1921.⁵⁷

Consequently, the 5,000-Maneti paper money printed on filigree paper was of better quality, and the special watermarks made the banknotes almost impossible for a foreigner to counterfeit.

During the existence of the First Democratic Republic of Georgia, until 1921, the only way to combat counterfeiting was the effective work of the Georgian security service (The Special Detachment) and strict criminal regulations against speculation.

According to the legislation of the Republic of Georgia, counterfeiters were punished to the fullest extent of the law.

On January 27, 1920, the Ministry of Justice of Georgia announced a full amnesty for the convicts, which did not apply to persons convicted of money counterfeiting and other financial speculation. Moreover, on August 11, 1920, the Constituent Assembly of Georgia approved a new decree - "Decree on strengthening the responsibility for the crime of counterfeiting."⁵⁸

In the following days, the decree was approved by the Constituent Assembly of Georgia, which unanimously adopted a resolution establishing the highest criminal penalty - life imprisonment for forgers. The decree once again shows how much attention was paid to preventing the circulation of counterfeit money and how serious this problem was for the current government of Georgia.

Another way to deal with speculation was harsh publications in the media:

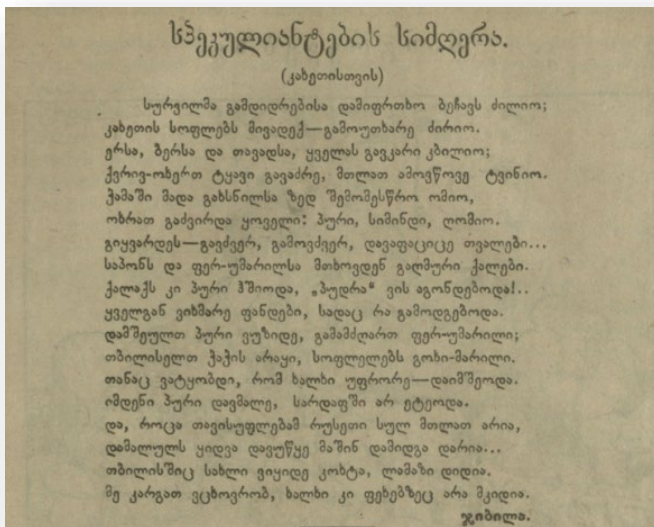
⁵⁶ CHA. F. №1836; Descr.1, Doc. 309; p.1.

⁵⁷ CHA. F. №1833; Descr.1, Doc. 1202. p. 3.

⁵⁸National Parliamentary Library of Georgia, Iakobashvili, I., Khositashvili, M., Jgerenaia, E., (2019) „The Constituent Assembly of Georgia: Meeting Minutes: Volume VII“; Tbilisi; p. 398.



The types of speculators:
 1) Not desirable;
 2) Preferred.



The profiteer's song

⁵⁹ Magazine „ემშაკის მათრახი“ (The Devil's Whip), №13, 1920; p.4

⁶⁰ Magazine „ემშაკის მათრახი“ (The Devil's Whip), №13, 1920; p.4

Soviet Russia began an "economic warfare" with Georgia a year before the Russo-Georgian War of 1921. In 1920, Soviet Russia established complete control over the North Caucasus and occupied Georgia's neighboring trading and strategic partner countries: Azerbaijan and Armenia. In addition, in May 1920 a local military clash started between Russian and Georgian army units. By the end of 1920, Georgia faced itself in total economic isolation, Georgia lost its trade and economic partners by the abolition of the North Caucasian Emirate, Armenian and Azerbaijan Democratic Republics. Finally, the economically isolated Republic of Georgia was attacked by the Soviet Russian army on February 15, 1921.

On February 24, 1921, an appeal of the Ministry of Finance to the population was published in Georgian magazines and newspapers, which reported that the Bolsheviks had begun mass production of counterfeit Georgian banknotes in the city of Kavkav⁶¹ (now Vladikavkaz) and in the city of Nazran,⁶² which were being taken to Georgia. Only the banknotes with a value of 1000 Maneti (Boni) were counterfeited.

Along with its statement, the Ministry of Finance gave detailed instructions on how to distinguish real, officially issued Georgian Bonis from fake ones made by the Russian intelligence service.

The study presents a unique photo material of bogus Georgian banknotes with a value of 1000 Boni, which was printed in the North Caucasus by the Soviet Russia's financial intelligence service:



Obverse of bogus Georgian Boni with value of 1000 Maneti

⁶¹ Kavkav – Vladikavkaz, the city in North Ossetia, the Russian Federation.

⁶² Nazran- The city in Ingushetia, the Russian Federation.



Reverse of bogus Georgian Boni

For comparison, in the study there is attached photos of real banknote of 1000-Maneti issued by the Special Government Expedition for Printing Money:



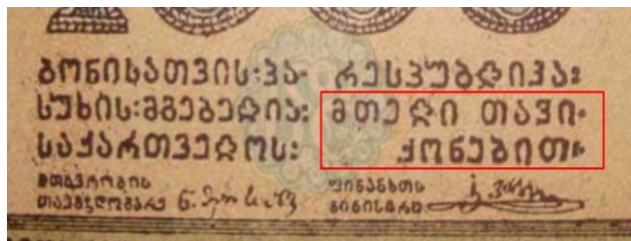
Obverse of official Georgian Boni with value of 1000 Maneti



Reverse of official Georgian Boni

When we look at the photos of fake and real banknotes, we notice exactly the differences that were indicated in the special statement of the Ministry of Finance, namely:

- On the front side of the bogus Boni we find an incomplete word - თავო (Tavi), instead of which a word - თავობო (Tavisi i.e. "own") - should have been written.



Bogus Boni Obverse

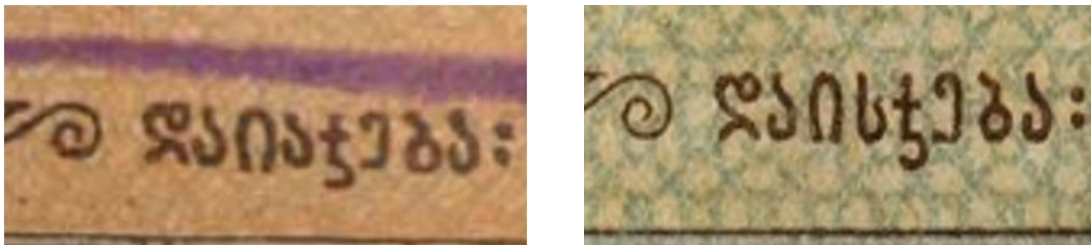


Official Boni Obverse

- There is a difference in the facsimile of the Minister of Finance Konstantine Kandelaki. On the front side of the fake Boni, there is a dot above the letter K, while on the official banknote we find a dot to the right of the letter K:



- Grammatical inaccuracies are made in the text below the coat of arms on the reverse of the fake banknote, instead of the word - დასჯება (Daisjeba i.e "will be punished"), it is written: დაიჯება (Daiajeba) which is a grammatically incorrect word:



It is also noteworthy that the fake Georgian Bonn bears the seal of the People's Commissariat for Finance of Soviet Georgia and the date August 25, 1922. This suggests that after the occupation of the First Republic of Georgia, the Soviet government of Georgia began to expose counterfeit Georgian banknotes issued during the Russian-Georgian war of 1921 and withdraw them from circulation.

Who could be behind the special operation on the mass falsification of Georgian banknotes and their influx among the population?

It is logical to assume that successful counterfeiting and the massive distribution of counterfeit banknotes throughout the Georgian economy would have done by an institution that was itself responsible for preventing these activities. As it was mentioned in the introduction of the study, financial intelligence was responsible for preventing money laundering and counterfeiting.

Intelligence officers have extensive experience and are well aware of how the counterfeiting process works.

The Financial Intelligence Service of Soviet Russia was part of the All-Russian Extraordinary Commission (Cheka). Financial intelligence was under the jurisdiction of the Anti-Speculation Department of the Cheka, whose main task was to combat speculation and suppress diverse financial crimes.⁶³

During the war of 1921, this service was supposed to have the task of conducting a special financial operation to destabilize the economy of the Democratic Republic of Georgia.

The fact that, on the ninth day after the start of the war, the Ministry of Finance released detailed information about the types of counterfeit banknotes entering in Georgia, as well as the specific cities of Kavkav and Nazran where Georgian counterfeit banknotes were printed, suggests that the Georgian intelligence service knew exactly the details of the operation.

The fact that the Georgian secret service had information about where and in which city the counterfeit money printing machines were located suggests that the Georgian intelligence also had more specific information: the Georgian side knew the specific counterfeit money printing locations in the Kavkav and Nazran, they were aware of who took part in the planning and conduct of this secret special operation.

Of course, this information was also provided to the Ministry of Finance of Georgia. The Ministry of Finance clearly stated in the statement that they had accurate information about counterfeiting in the territory of Soviet Russia and even publicly indicated the specific locations where the money printing machines were located.

We can find out many important details from the special operation, namely:

- 1) The “bombardment” of the Georgian economy with counterfeit banknotes was planned long before the start of the Russian-Georgian war, since it took time to develop an operation plan, manufacture the appropriate printing machines, and lithographic forms for counterfeit banknotes. Additionally, in order to launch a successful operation in Georgia, it would be necessary to create a large stock of pre-printed fake banknotes, the discussion topic is about creating a reserve of millions of counterfeit Georgian Bonis, which should cause complete paralysis of trade and business activity in Georgia in parallel with the military operations.
- 2) Soviet Russia's command seriously considered the scenario of a long continuation of the war with the Georgian Democratic Republic. The Bolshevik government, convinced of its military capabilities, would not have pursued financial warfare in parallel with military preparations, as there would have been no point in doing so. "Bombarding" the economy of the enemy country with counterfeit money makes sense in the war when hostilities last for

⁶³ Newspaper „Собрание Узаконений и Распоряжений Правительства“ (Collection of Laws and Orders of the Government), №66, 1918; p.1.

months or even years. At this time, the financial attack is very effective, as it causes complete paralysis of the economy of the enemy state, reduces its ability to self-defense, and causes unrest in society, causing the so-called sedation effect.

- 3) The Soviet financial intelligence authorities focused on the Georgian 1000-Maneti banknotes for counterfeiting as they were the second-highest face value paper money after the 5000-Maneti banknotes printed on unwatermarked paper. The counterfeiting of banknotes with a nominal value of 1000 Maneti (Boni) was not a serious obstacle to Soviet financial intelligence, unlike 5000-Boni banknotes. Moreover, given the denomination of 1000-Maneti banknotes, their counterfeiting would be very effective.

The issue of 5000-Maneti banknotes started on February 1, 1921, therefore, by the beginning of the Russian-Georgian war of 1921, the main trade and economic activity had to take place on the territory of Georgia with 1000-Maneti paper money. Taking into account high inflation, the greatest demand for banknotes should have been on 1000-Maneti paper money in society, until the new approved 5,000-Maneti banknotes were printed and distributed among the consumer masses.

This factor also made the falsification of Georgian 1000-Maneti banknotes even more important to Russian intelligence. In the conditions of a protracted war with Georgia, the exploitation of a large number of counterfeit 1000-Boni banknotes was supposed to cause the collapse of the Georgian economy and, as a result, weaken the defense capability of Georgia.

- 4) Soon the top-secret operation of the Russian intelligence services was revealed. During the Russian-Georgian war, the Georgian security services were on full alert to stop any speculation during the warfare, about what we will talk in detail.

As already mentioned, millions of counterfeit Georgian banknotes were printed in Vladikavkaz and Nazran. This fact once again indicates the strategic importance of these cities. That is why it is not accidental that the Georgian government had established a powerful agency network in the North Caucasus, the center of which was Vladikavkaz, where the consulate of the Democratic Republic of Georgia was located, which carried out reconnaissance operations under the guise of diplomatic activities.⁶⁴ The merit of the above-mentioned bodies should have been promptly providing the authorities of the First Republic of Georgia with information related to the counterfeiting operation.

An analysis of the Russian-Georgian war of 1921 clearly shows the complete readiness of the Georgian government for any speculation from the Russian secret services:

⁶⁴ Khvadagiani, D., (2021) „Kavkaveli: The Secret War at the Darial Gate“. Retrieved from: <https://civil.ge/ka/archives/443462>

1. At the beginning of the Russian-Georgian war of 1921, in order to avoid possible unrest and speculative activity, a curfew was set from 22:00 to 06:00;⁶⁵
2. On February 16, a list of relevant resolutions was issued, according to which the police and military units began patrolling the capital at night;⁶⁶
3. All rallies and mass gatherings were banned without prior notice to the head of the Tbilisi police, Colonel Vladimir Sulakvelidze;
4. In order to prevent possible Bolshevik agitation and disinformation in society, magazines and newspapers published in Georgia were ordered to submit one copy of the published issue to the Office of the Governor-General of Tbilisi for prior reading familiarization;
5. By a special resolution, the law enforcement agencies of Georgia began round-the-clock monitoring of foreign citizens and citizens of Georgia living in hotels and apartments for rent. Every change made to the guest book was strictly controlled;⁶⁷
6. Henceforth, persons arrested for attempted sabotage, undercover or speculative activities, including citizens arrested for money counterfeiting, were transferred to a military court.⁶⁸
7. A special financial commission was created, which represented the union of commercial banks and financial institutions operating in Georgia.

During the war of 1921, on the basis of operational information, the Georgian law enforcement forces arrested the diplomatic missions of Soviet Russia, Soviet Armenia, and Soviet Azerbaijan, which were noticed in intelligence activities.

It can be safely assumed that the Soviet agencies, operating on the territory of Georgia under the guise of diplomatic activities, were involved in the importation of counterfeit Georgian banknotes from the cities of Kavkav and Nazran.

Unfortunately, due to the lack of relevant information, at this time it is impossible to speak in an assertive form about the involvement of the Soviet diplomatic corps operating in Georgia in the financial crime committed against the First Republic.

During the Russian-Georgian war, a special counterintelligence network was created throughout the country to identify and detain Soviet agitators and profiteers. For instance, on February 20, 1921, the Tbilisi police identified and arrested six people who were accused of speculative activities. The detainees were handed over to a military court.⁶⁹

To combat the influx of large amounts of counterfeit banknotes and the current economic crisis, a "Main Financial Commission" was created, which included the following financial institutions:

- 1) Central Commercial and Industrial Bank of Georgia;

⁶⁵ Newspaper „საქართველო“ (Georgia), №37, 1921; p.3.

⁶⁶ The same source.

⁶⁷ Newspaper „ერთობა“ (The Unity), №37, 1921; p.2.

⁶⁸ The same source.

⁶⁹ Newspaper „ერთობა“ (The Unity), №39, 1921; p.1.

- 2) Transcaucasian Bank;
- 3) Bank of Italy-Caucasus;
- 4) Bank of Merchants of Georgia;
- 5) Georgian Union of Factory Communities.

The chairman of the Main Financial Commission was an experienced economist Parmen Gotua. He was a representative of the Tbilisi (Tiflis) local self-government and a member of the financial and budgetary commission of the Tbilisi local self-government.⁷⁰

Due to the severe economic crisis in the country, the Ministry of Finance and Trade and Industry of the First Republic of Georgia decided to announce a complete moratorium on taxes for a period of one month.⁷¹

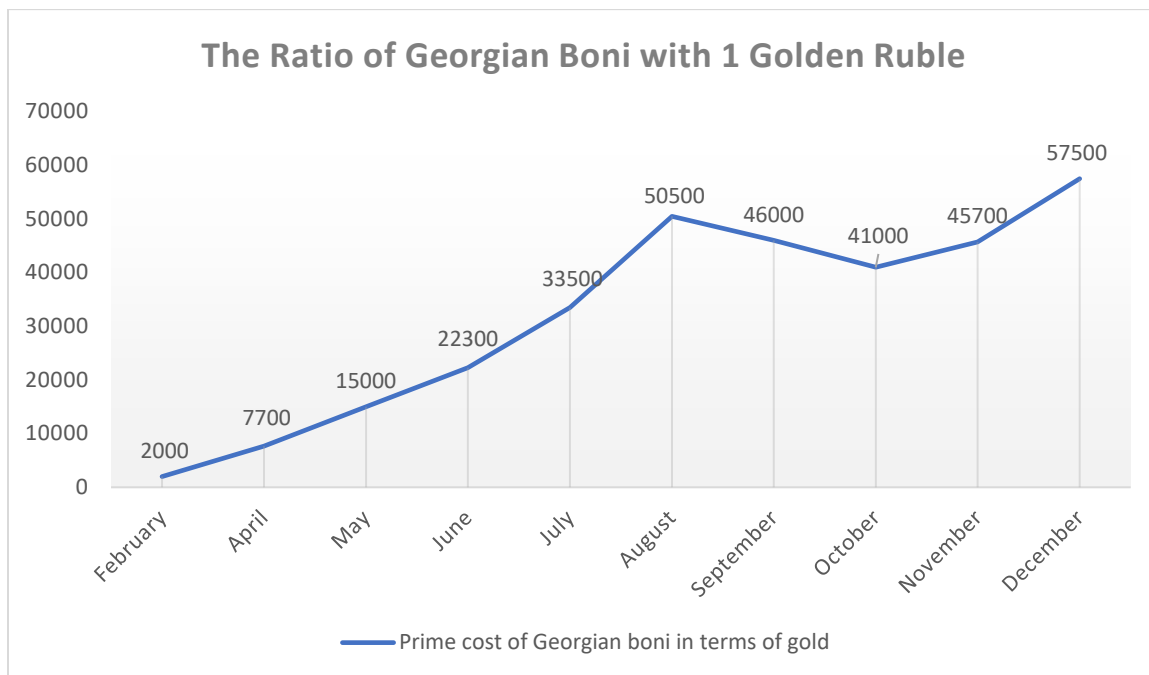
⁷⁰ Newspaper „საქართველოს რესპუბლიკა“ (The Republic of Georgia), №41, 1921; p.2.

⁷¹ Newspaper „საქართველოს რესპუბლიკა“ (The Republic of Georgia), №41, 1921; p.2.

Conclusion

Looking from 2022, 100 years after the end of the Russian-Georgian war of 1921, it is difficult to say exactly how much economic damage was caused to Georgia by the fraud operation.

However, statistics show that soon after the Sovietization of Georgia, the purchasing power of Boni fell dramatically, and the inflation rate increased significantly in the country:⁷²



Before the Sovietization of Georgia in February, the value of the Georgian boni was 2000:1 per Golden Ruble⁷³, while in the second month of the occupation of the First Republic of Georgia, in April, the ratio was 7700:1. Thus, the Georgian Boni depreciated 3.85 times in a month after the occupation of Georgia.

At the end of 1921, in December, the ratio of Georgian Boni to Golden Ruble reached a record rate: 57,500 Georgian Maneti per one Golden Ruble.

In the first year of the existence of Soviet Georgia, the national currency depreciated by about 28.75 times to the Golden Ruble.

⁷² Sepiashvili, N., (2018) „Democratic Republic of Georgia. Ministry of Finance of the First Republic of Georgia, the first issue of Georgian banknotes in 1918-1921“; Tbilisi. p.41.

⁷³ The golden ruble is the monetary unit of the Russian Empire, introduced by the monetary reform of 1897 by establishing gold monometallism.

Due to record devaluation and hyperinflation of the national currency, the level of money printing in Georgia also reached a peak level.

For example, in February 1921, the government of the Democratic Republic of Georgia issued banknotes with nominal value of 7.3 billion Maneti, while the number of banknotes issued by the government of Soviet Georgia in December was 29 billion Maneti banknotes.⁷⁴

Of course, a large number of counterfeit banknotes dropped into Georgia during the Russian-Georgian war of 1921 should have affected the purchasing power of Georgian Boni, but it is impossible to say the exact result due to lack of information.

⁷⁴ Sepiashvili, N., (2018) „Democratic Republic of Georgia. Ministry of Finance of the First Republic of Georgia, the first issue of Georgian banknotes in 1918-1921“; Tbilisi. p.41.

"Vendetta" of the Georgian Secret Services in the Fifth Year of the Occupation of Georgia by Soviet Russia

In 1925, part of the Georgian emigration to Europe sought to weaken the economy of the Soviet Union by issuing counterfeit Soviet banknotes.

In connection with hyperinflation in the USSR, the Soviet government actively began to carry out monetary reforms, known in history as the "Monetary Reforms of 1922-1924."⁷⁵ The depreciated Soviet ruble and Soviet coupons (Bons) were replaced by a gold-backed currency - the Soviet Golden Ruble and Chervonets.

As a result of a decree of February 15, 1924, the issue of pre-reform Soviet banknotes on the territory of the Soviet Union was completely stopped. Also, by a decree of February 15, 1924, the production of Rubles of the Transcaucasian Socialist Federative Soviet Republic were discontinued.⁷⁶

In order to prevent this monetary reform from being carried out and in order to cause economic damage to the Soviet Union, members of the national political, anti-Soviet organization - "Tetri Giorgi" created in France in 1924, came up with the idea of massively falsifying and influx the Soviet chervonets in the USSR.

In agreement with the German authorities, members of the "Tetri Giorgi" began to print and inflow of Soviet chervonets in the USSR.

The mentioned secret operation was led by Shalva Karumidze, deputy of the Constituent Assembly of the Democratic Republic of Georgia.

Shalva Karumidze was a lawyer, economist, banker, and businessman. He, as a deputy of the First Republic, signed the Act of Independence of Georgia on May 26, 1918. In parallel with his political activities, together with his brother, he established a credit bank in the village of Tortiza and established a woolen partnership "Shepherd" in Khevsureti.⁷⁷

Shalva Karumidze was well versed in banking and finance, so it is understandable why he was specifically instructed to organize the operation to counterfeit Soviet banknotes.

The given operation was supposed to be an echo and response to the financial crimes committed by the Soviet authorities against the First Democratic Republic of Georgia during the Russian-Georgian war of 1921.

⁷⁵ Efremov. S., (2012) „The Role of Inflation in Soviet History: Prices, Living Standards, and Political Change“. p.30.

⁷⁶ The same source.

⁷⁷ National Parliamentary Library of Georgia, Biography of Shalva Karumidze. Retrieved from: <http://www.nplg.gov.ge/emigrants/ka/00000181/>

On the fifth anniversary of the occupation of Georgia, the Georgian intelligence services unleashed the same "economic warfare" once led by Russian intelligence to weaken the Georgian economy.

The mentioned special operation organized by the national liberation organization "Tetri Giorgi" is known as the so-called Chervonets Case and its detailed introduction is the subject of a new study.

Bibliography

I. National Archives of Georgia, Central Historical Archives (CHA):

1. CHA. Fond. №1863; Description.1, Document. 543;
2. CHA. F. №1836; Descr.1, Doc. 309;
3. CHA. F. №1833; Descr.1, Doc. 1202.

II. Books, Articles, Studies:

4. (2018) „Democratic Republic of Georgia (1918-1921), Encyclopedia-Dictionary“; Tbilisi.
5. National Parliamentary Library of Georgia, Iakobashvili, I., Khositashvili, M., Jgerenaia, E., (2019) „The Constituent Assembly of Georgia: Meeting Minutes: Volume VII“; Tbilisi.

My researches conducted with the support of the National Archives of Georgia:

6. Sepiashvili, N., (2018) „Democratic Republic of Georgia. Ministry of Finance of the First Republic of Georgia, the first issue of Georgian banknotes in 1918-1921“; Tbilisi.

The research can be read on the internet by the following link:

https://archive.gov.ge/storage/old_files/doc/3/3936.pdf

7. Sepiashvili, N., (2021) „History of Georgia in one banknote“; Tbilisi.

The research can be read on the internet by the following link:

https://archive.gov.ge/storage/files/doc/banknotshi_chateuli_sakartvelos_istoria.pdf

III. Magazines and Newspapers:

8. Magazine „ემშაკის მათრახი“ (The Devil's Whip), №13, 1920;
9. Newspaper „ერთობა“ (The Unity), №37, 1921;
10. Newspaper „ერთობა“ (The Unity), №39, 1921;
11. Newspaper „ერთობა“ (The Unity), №43, 1921;
12. Newspaper „საქართველოს რესპუბლიკა“ (The Republic of Georgia), №41, 1921;
13. Newspaper „Собрание Указаний и Распоряжений Правительства“ (Collection of Laws and Orders of the Government), №66, 1918;

IV. Online Resources:

14. Financial Monitoring Service of Georgia. Retrieved from:
<https://www.fms.gov.ge/geo/page/about>
15. Investigation Service of the Ministry of Finance. Retrieved from:
<http://is.ge/ka-ge/>
16. Financial Crime Enforcement Network (FinCEN). Retrieved from:
<https://www.fincen.gov/about/mission>
17. Egmont Group. Retrieved from:
<https://egmontgroup.org/en>
18. Nations Treaty Collection. Retrieved from:
https://treaties.un.org/pages/LONViewDetails.aspx?src=LON&id=558&chapter=30&clanng=_en
19. Khvadagiani, D., (2021) „Kavkaveli: The Secret War at the Darial Gate“. Retrieved from:
<https://civil.ge/ka/archives/443462>
20. National Parliamentary Library of Georgia, Biography of Shalva Karumidze. Retrieved from: <http://www.nplg.gov.ge/emigrants/ka/00000181/>
21. Efremov. S., (2012) „The Role of Inflation in Soviet History: Prices, Living Standards, and Political Change“. Retrieved from:
<https://dc.etsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2667&context=etd>
22. Foundation Last Address, „Москва, Большая Дмитровка, 23“ (Moscow, Bol'shaya Dmitrovka, 23). Retrieved from:
<https://www.poslednyadres.ru/news/news165.htm>

დანართები | Appendices:

- 1921 წელს ფილიგრანულ ქაღალდზე დაბეჭდილი 5000 მანეთის ღირებულების საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ბონი

Boni of the Democratic Republic of Georgia worth of 5000 rubles, issued on filigree paper in 1921.



ბანკნოტის ავერსი | The Banknote Obverse



ბანკნოტის რევერსი | The Banknote Reverse

- საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლის - ალექსანდრე ლევიძის მოწმობა, გაცემული საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის საკონსულოს მიერ მოსკოვში, 1919 წელს.

Certificate of the diplomatic representative of Georgia – Aleksandre Levidze, issued by the Consulate of the First Republic of Georgia in Moscow, 1919



78

⁷⁸ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დიპლომატიური კორპუსი აქტიურად ახორციელებდა სადაზვერვო საქმიანობას საბჭოთა რუსეთში. 1921 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის პირველივე დღეებში ჩეკა-ს თანამშრომლებმა დაიწყეს სრულიად საბჭოთა რუსეთის მასშტაბით საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დიპლომატიური მისიის თანამშრომლების დაპატიმრება | The diplomatic corps of the Democratic Republic of Georgia actively conducted intelligence activities in Soviet Russia. In the first

- მოცემული სარქივო დოკუმენტის შესწავლის შედეგად ცნობილი ხდება საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დიპლომატიური წარმომადგენლობის მისმართი რუსეთის საბჭოთა ფედერაციულ სოციალისტურ რესპუბლიკაში: **Москва, Б. Дмитровка 23.**

საქართველოს პირველი რესპუბლიკის დიპლომატიური წარმომადგენლობა განთავსებული იყო დიდი დმიტროვკას ქუჩაზე, მოსკოვის შუაგულში, ქალაქის პოლიტიკურ და ადმინსიტრაციულ ცენტრში, კრემლთან ახლოს, კნეინა მარია ლივენის სასტუმროს შენობაში.

- After the study of the above-mentioned archival document, it became possible to determine the address of the diplomatic mission of the Democratic Republic of Georgia in the Russian Soviet Federative Socialist Republic: **Москва, Б. Дмитровка 23.**

The diplomatic mission of the First Republic of Georgia was located on Bol'shaya Dmitrovka Street in the very center of Moscow, in the political and administrative "heart" of the city, not far from the Kremlin, in the Revenue House of the Princess Maria Liven.⁷⁹

days of the Russian-Georgian war of 1921, Cheka agents began to arrest members of the diplomatic mission of the Georgian Democratic Republic throughout Russian Soviet Federative Socialist Republic.

⁷⁹ Фонд Последний Адрес, „Москва, Большая Дмитровка, 23“

<https://www.poslednyadres.ru/news/news165.htm>



კნენა მარია ლივენის სასტუმრო | Revenue House of the Princess Maria Liven⁸⁰



კნენა მარია ლივენის სასტუმრო | Revenue House of the Princess Maria Liven

⁸⁰ შენობის ფოტოები აღებულია საიტიდან: <https://www.tripadvisor.ru/>
The photos of the building are taken from the website: <https://www.tripadvisor.ru/>